

სენაკი

1947

№ 10

140
1947/9

პ. ი. თ. ნ. ე. რ. ი

სამართალოს ალკა ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საბავშვო ჟურნალი

ПИОНЕРИ

Ежемесячный детский журнал
Центрального Комитета
ЛКСМ Грузии

(на грузинском языке)

ოქტომბერი

გამომცემლობა „კომუნისტი“

რედაქციის მისამართი:

თბილისი ლენინის ქ., № 28,
ტელეფონი № 3-81-85

შაირობა: შირველიძე სიბრძნისა ერთი ლ რ ო ი

საღმრთო საღმრთო გავაგონი, მსმენელთათვის დიდა მარგი რ ო ი

კვიდა: აქცა იამეცის ვნკ: ძმაცს: კაცი უ რ ო ი

და: გრძელი სიფყა: მ კლე: ითქმის: შაირია: ამაღ კ რ ო ი

„ვეფხისტყაოსნის“ XVII საუკუნის ხელნაწი-
რის მორთულობის ნიმუში.
ი. გრიშაშვილის ლექსის „ხელის“ საილუს-
ტრაციოდ.

შაირობა შირველიძე სიბრძნისა ერთი დარგი,
საღმრთო საღმრთო გავაგონი, მსმენელთათვის დიდა მარგი,
კვიდა აქცა იამეცის, ვინცა იხმენს კაცი დარგი
და გრძელი სიფყა მოვიღე ითქმის, შაირია ამაღ კარგი.

შ ო თ ა

ხ ე ლ ი

შენს ბარათს რომ დაუკვირდი,
შეალო, სულ არ მომეწონა
ეს რა არის? როგორა სწერ?
ასთა თუ ფიხის კონა?

„ა“ „ე“-ნსა ჰგავს, „ბანს“-ეი „მანი“;
„რ“-ს არ ჰხუტავს თავსახურო:
თითქოს ურემს გადაეგლოს,
მჭლე აჩის და უსახურო.

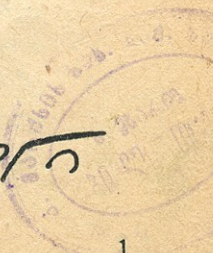
ზოგი ასთ უთოსა ჰგავს,
ზოგი კიდევ ჩიტის ბუღეს,
და მოყრილი სტრიქონები -
ძველი სახლის ანლაბუღებს.

თ, ჩვენს ქართულ ხელთნაწერებს,
რა სჯობია, აბა, შითხარ?
წაკითხეაუ რომ არ გინდოდეს,
დაგაწათებს წახავითხად.

ამიტომაც, ვიღრე, შვილო,
მოსწავლე ხარ, ახალგაზრდა
უნდა ლამაზ წერით შესძლო
შეჯიბრება ლამაზ ახრთან.

უნდა წერას დაეუფლო
ურბილესს და ულამაზესს,
უნდა ბევრი იმუშათ
ქართულ ხელის ჩუქურთმამე.

მ. შიშაშვილი

4600

პიონერული რგოლის მუშაობა

3

პიონერულ ორგანიზაციაში პიონერული რგოლი ყველაზე პატარა კოლექტივია. მის მუშაობაზე ბევრადაა დამოკიდებული, თუ რა შინაარსიანად და მრავალფეროვნად იქნება მოწყობილი პიონერთა ყოველდღიური ცხოვრება. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ რგოლი სწყვეტს რაზმისა და რაზმეულის მუშაობის წარმატებას.

იმ რაზმში, სადაც კარგადაა დაყენებული რგოლების მუშაობა, კარგად მიმდინარეობს რაზმის მთელი მუშაობაც.

საკავშირო ალკვ ცენტრალური კომიტეტის ბიურომ 1947 წლის 13 მარტის დადგენილებაში „პიონერთა ორგანიზაციის მუშაობის გაუმჯობესების შესახებ“ ძირითადად განსაზღვრა პიონერთა რგოლის საქმიანობა.

რგოლებში უნდა ხორციელდებოდეს „პიონერების ძალღონის შესაბამისი საზოგადოებრივი მუშაობა, მოეწყოს ექსკურსიები და ლაშქრობანი მშობლიური ადგილების გასაცნობად, ჩატარდეს წიგნების, საბავშვო და საყმაწვილო ჟურნალ-გაზეთების ხმამაღალი კითხვა და წაკითხულის განხილვა, მოეწყოს სპორტული შეჯიბრებანი“. ამავე დადგენილებით რეკომენდებულია, რომ უმცროსი კლასების პიონერებისათვის რგოლებში იმართებოდეს საბავშვო თამაშობანი.

ყოველივე ამ მუშაობას რგოლი ერთსა და იმავე დროს, ცხადია, ვერ გასწევს, ამიტომ საჭიროა რგოლი მუშაობდეს გარკვეული გეგმით, რომელიც, როგორც წესი, შედგენილი უნდა იყოს ერთი თვის ვადით. მაგალითად, რგოლის სამუშაო გეგმა შეიძლება შევადგინოთ ასეთი სახის:—ქ. თბილისის სტალინის რაიონის მე-3 პიონერთა რაზმეულის მე-3 რაზმის 1 რგოლის სამუშაო გეგმა (1 დეკემბრიდან 1 იანვრამდე).

2 დეკემბერი. რგოლის შეკრება. მოვისმენთ მასწავლებელ ნინო წულუკიძის საუბარს „რა მისცა სტალინურმა კონსტიტუციამ საბჭოთა ხალხს“.

პასუხისმგებელი—მედეა თოდრია.

4 დეკემბერი. სტალინური კონსტიტუციის დღისადმი მიძღვნილი შეკრებისათვის ჩვენი რგოლი დაამზადებს ალბომს „სსრ კავშირის ხალხთა მეგობრობა“.

პასუხისმგებელი—ლიანა ცქიტიშვილი და ლამარა ბალათურია.

10 დეკემბერი. დავესწრებით ახალ კინოსურათს.

პასუხისმგებელი—ლიანა თევზაძე.

კოჯრის საბავშვო სახლის აღსაზრდელებისათვის დავამზადებთ ნაძვის ხის გასაფორმებლად სათამაშოებს.

პასუხისმგებელი—ნინო ერისთავი და ნუნუ დვალი.

15 დეკემბერი. რგოლის შეკრება. მოვისმენთ რგოლის წევრების შთაბეჭდილებას 15 ნოემბრიდან 15 დეკემბრამდე წაკითხულ მხატვრულ ნაწარმოებთა გამო.

პასუხისმგებელი—ციალა კოკია და ინგა დავითაშვილი.

20 დეკემბერი. რგოლის შეკრება. მოვისმენთ რაზმის ხელმძღვანელის საუბარს „სტალინის ბავშვობა და ყრობა“.

პასუხისმგებელი—ნაისი თავაძე.

25 დეკემბერი. რგოლის შეკრება. მოვაწყობთ რგოლის წევრთა შორის შეჯიბრებას სირბილში 100 მეტრზე და სივრცეზე სტომაში.

პასუხისმგებელი—ლილი კობახიძე და მერი დვალი.

28 დეკემბერი. დავამთავრებთ საბავშვო სახლის აღსაზრდელებისათვის საჩუქრების დამზადებას და გადავცემთ მათ.

პასუხისმგებელი—მერი თოდრია, ნინო ერისთავი და ნუნუ დავითაძე.

30 დეკემბერი. რგოლის შეკრება. შევაჯამებთ რგოლის წევრების სასწავლო წლის პირველი ნახევრის აკადემიური წარმატების ნიშნებს და შევადგენთ რგოლის საზამთრო არდადეგების მუშაობის გეგმას.

რგოლის ხელმძღვანელი—მ. თოდრია.

რგოლის მუშაობის გეგმა, რომელსაც ადგენს რგოლის ხელმძღვანელი თავის რგოლის წევრებთან ერთად მასწავლებლისა და პიონერხელმძღვანელის დახმარებით, უნდა გამოხატავდეს თვით რგოლის წევრთა მისწრაფებასა და ინტერესებს. მოფიქრებულად შედგენილი გეგმის ზუსტად განხორციელებით რგოლის ხელმძღვანელი პიონერხელმძღვანელთან ერთად მიაღწევს იმას, რომ პიონერებში ყოველდღიურად გამომუშავდეს საბჭოთა მოქალაქის ყველა სასახლო თვისება.

პიონერული რგოლი მუშაობს სისტემატურად, მაგრამ ეს სრულიად არ ნიშნავს იმას, რომ პიონერები იკრიბებოდნენ ყოველდღიურად და საათობით არჩევდნენ რომელიმე საკითხს. ასევე რგოლის შეკრება არ ნიშნავს იმას, რომ პიონერები იკრიბებოდნენ მაინცდამაინც სკოლის შენობაში.

პიონერთა რგოლი შეკრება შეიძლება იყოს თავისი ფორმითა და შინაარსით სულ სხვადასხვაგვარი. რა საქმიანობისთვისაც უნდა შეიკრიბოს რგოლი, ეს იქნება რგოლის შეკრება. მაგალითად, რგოლი შეიკრიბა მხატვრული ნაწარმოების წასაკითხავად, ან შეიკრიბა ფიზკულტურული თამაშობის შესასწავლად, ან ქ. თბილისის ისტორიული ადგილების დათვალიერების მიზნით და ა. შ. ყველა ეს შეკრება რგოლის შეკრება იქნება. თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ პიონერული რგოლი არ იკრიბებოდეს სპეციალური განრიგით რომელიმე გარკვეული საკითხის განსახილველად. მაგალითად, დიდი ოქტომბრის ზეიმთან დაკავშირებით ბავშვები შეიკრიბებიან თავის რგოლის საზეიმო შეკრებაზე, სადაც მოისმენენ მასწავლებლის ან პიონერხელმძღვანელის საუბარს „დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 30 წლის შესახებ“. აღნიშნული შეკრებისათვის რგოლის ყველა წევრი განსაკუთრებით ემზადება. აკეთებს ალბომებს, სწავლობს ახალ ლექსს ან სიმღერას. ემზადება ამ დღისადმი მიძღვნილი სპორტული შეჯიბრებისათვის და სხვა. რგოლის შეკრება ზოგჯერ რაზმის შეკრების სამზადისია.

რგოლის მუშაობაზე დამოკიდებულია არა მარტო ის, თუ რა საინტერესოდ იქნება წარმართული რაზმში პიონერთა ცხოვრება, არამედ რგოლის მუშაობაზე დამოკიდებულია ისიც, თუ როგორ იქნება გაშლილი რაზმში მალალი აკადემიური წარმატებისათვის ბრძოლა, როგორ იქნება დაყენებული რაზმში დისციპლინა, როგორი შრომისმოყვარე პიონერი ეყოლება რაზმს და სხვა.

მალალი აკადემიური სწავლისათვის ბრძოლა რგოლებიდან უნდა დაიწყოს, რადგან აქ გაერთიანებულ 8-10 პიონერში უფრო ადვილად შეიძლება გამოირკვეს, თუ რა უშლის ხელს იმ პიონერს, რომელიც სწავლაში ჩამორჩება. რგოლის წევრებს ყველაზე ადრე შეუძლიათ დაეხმარონ სწავლაში ჩამორჩენილ პიონერს, მოახდინონ მასზე ზეგავლენა და თუ ყველა რგოლი მიაღწევს იმას, რომ მისი 8-10 პიონერი კარგად სწავლობდეს, მაშინ რაზმი მოიპოვებს საუკეთესო აკადემიურ წარმატებას.

რგოლში ბავშვები უნდა მიეჩვიონ შრომას, მათ უნდა შეეძლოთ ჩაქუჩის, ნაჯახის, ხერხის, ნემსის, საკერავი მანქანის და სხვათა გამოყენება. მათ უნდა შეეძლოთ ფეხმოტეხილი სკამის შეკეთება, გადამწვარი ელექტროგაყვანილობის აღდგენა, გახეული კაბის დაკერება და ა. შ.

კარგი იქნება თუ რგოლი მასწავლებლებისა და მშობლების დახმარებით ხშირად მოაწყობს სასწავლო შრომითი ხასიათის შეკრებას. რგოლის ყოველდღიურ მუშაობაში საკმაოდ დიდი ადგილი უნდა დაიკავოს ფიზკულტურულმა მუშაობამ, რისთვისაც რგოლის ხელმძღვანელმა უპირველეს ყოვლისა უნდა მიაღწიოს იმას, რომ ყველა მისი პიონერი, როგორც წესი, ატარებდეს დილის გამამხნეველ ვარჯიშს. რგოლში საჭიროა მოეწყოს რგოლის პირველობაზე შეჯიბრება სირბილში, ტომასში, ჭადრაკში, შაშში და სხვ. რგოლმა ყველა პიონერი უნდა მიაჩვიოს მწყობრში სიარულს ადგილმდებარეობაზე ორიენტირებას და სხვა.

ყოველ რგოლს უნდა ჰქონდეს თავისი დღიური, სადაც პიონერები ჩასწერენ თავის ერთდღიან სამუშაო გეგმას, თავის განცდებს და შენიშვნებს რგოლის შეკრების შესახებ, მოათავსებენ ფოტოსურათებს, საკუთარ ნახატებს, ლექსებს, ნახული კინოსურათებით მიღებულ შთაბეჭდილებას და სხვ.

რგოლი და მისი ხელმძღვანელი მხოლოდ მაშინ შესძლებენ მუშაობის კარგად მოწყობას, როდესაც ისინი თავისი ყოველდღიური მუშაობით მჭიდროდ იქნებიან დაკავშირებულნი რაზმის ხელმძღვანელთან და კლასის დამრიგებელ მასწავლებელთან. ხოლო რაზმის ხელმძღვანელი და კლასის დამრიგებელი თავის მხრივ მოვალენი არიან ყოველგვარი დახმარება აღმოუჩინონ რგოლის ხელმძღვანელს ყოველდღიურ მუშაობაში.

მთარ ნაშაქა

საქართველოს ალკა ცენტრალური კომიტეტის მოსწავლე ახალგაზრდობისა და პიონერთა განყ. გამგის მოადგილე.

რ თ ვ ე ლ ი

რა უხვი შემოდგომაა,
რთველი დამდგარა, რა რთველი!
ვაზის ფოთლებში ელვარებს
ყურძნის სიმწიფის ნათელი.

ზვარში ჩამდგარან ღიმილით
ხელსწრაფი კოლმეყურნენი, —
შარაზე მიჭრიალებენ
გოდრებიანი ურმები.

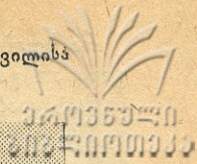
ყურძნის მტევნებით ავსებენ
ცაცხვის ვეება საწნახელს;
შიგ ჩადგნენ კოხტა ბიჭები,
ლალი სიმღერა დასძახეს.

ღარში აჩქეფდა მაჭარი.
გამხიარულდნენ ქვევრები;
ეზოში მზეზე გაფინეს
ჩურჩხელა-ტკბილი კვერები.

რა ტკბილი შემოდგომაა,
რთველი დამდგარა, რა რთველი!..
უხვ, ბარაქიან მოსავალს
იღებს პურადი ქართველი.

ზურაბ ჭუმბურიძე

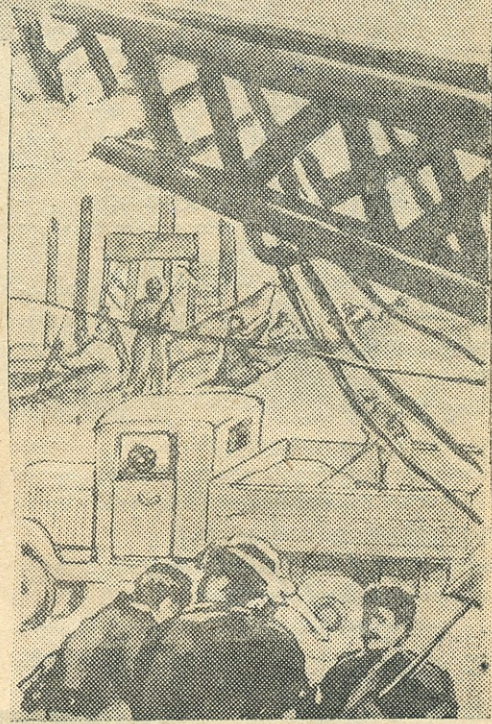
მოვიდნენ

მ ა თ ხ რ ო ბ ა

უჯარმოელ ყმაწვილებს ის დღე მთელ სიცოცხლეში არ დაავიწყდებათ. ერთი კვირა ნიადაგ წვიმდა. სოფელში ტალახი იდგა. მინდორში სამუშაოდ გასვლა არ შეიძლებოდა. იმ დღეს, ხასადილევს გამოიღარა. საინდანლაც დაჰბერა ქარმა, წაძოხვეტა ღრუბლები და შორს გაიტაცა. ახლა თიახეთის, უჯარმოს და გობბორის თხემებზე ღრუბლის ერთი ნაფლეთიც აღარ ჩანდა. მზემ დახედა მიწას და მინდვრებს. გააშრო გზები, გაათბო მცენარე. სააძურად აშრიალდნენ ახლად ფოთოლგაშლილი ტყეები. ნათესებში მწვანე ზღვასავით ღელავდა ჯეჯილი. მღრნარე იორი კი, სოფელს რომ ბაღებისა და ბოსტნების ბოლოს ჩაუდის, მღვრიე და გულმოსული მოერეკებოდა მთებში განადნობ თოვლის და ყინულის წყალს. მევირცხლი ბიჭუნა გოგია სუხიშვილი თავისი მერვეკლასელ მეგობრებთან ერთად უჯარმოს კოოპერატივის წინ იდგა. ყმაწვილები რაღაც საინტერესო წიგნს ფურცლავდნენ და თახ საქმიანად მსჯელობდნენ, თუ როგორ შეხვედროდნენ მერვე კლასიდან მეცხრეში გადასასვლელ გამოცდებს.

ბიჭუნები ასეთი საუბრით იყვნენ გართული, რომ მუხროვანის მხრიდან, გზატკეცილით, ფლოქეების თქარათქური მოესმათ. ცხენოსნები მოიჩქაროდნენ. ყმაწვილები წამით შეჩერდნენ. ამ დროს სოფსაბჭოს წინ, პოდანზე გაოფლიანებული ბედაურებით შემოიჭრნენ სოფლის საბჭოს და კოლმეურნეობის თავმჯდომარეები. ისინი სამგორის ველზე იყვნენ წასული, სადაც კოლმეურნეები ყამირებს ხნავდნენ. დაღლილი იყვნენ და ძალზე აფუსფუსებულნი. ყველაფერიდან ჩანდა, რომ რაღაც გადაუღებელ საქმეს მოეყვანათ.

— უცხო ხომ არავინ მოსულა სოფელში? — იკითხა სოფსაბჭოს თავმჯდომარემ და სოფსაბჭოში შევიდა. იქ ტელეფონი დაკონეხით რეკდა. სოფსაბჭოს თავმჯდომარეს ფეხდაფეხ შეჰყვა თან კოლმეურნეობის თავმჯდომარე და, რაღა თქმა უნდა, ცნობისმოყვარე გოგიაც თავისი მეგობრებით.

ყველა გრძნობდა, რაღაც დიდი ამბავი ხდებოდა უჯარმოში. ეს ეჭვი სოფსაბჭოს თავმჯდომარის კითხვამ — უცხო ხომ არავინ მოსულაო, დადასტურა და ტელეფონით მისმა ლაპარაკმა კი, როგორც ქარმა ცეცხლი, — გააღვივა.

— მაშ წამოვიდნენ და ჩქარა აქ იქნებიან?! — ეკითხებოდა თბილისში ვიღაცას ტელეფონით სოფსაბჭოს თავმჯდომარე, — ცხადია, დავხვდებით, ეგეთი სტუმრები რამდენიც გნებავთ გამოგზავნეთ... დიახ, დარდი ნუ გაქვთ, ისე მოუფვლით, როგორც საკუთარ თავს. — და კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს მიუბრუნდა.

— ამასაც მოვესწარი, იწყებენ.

— ნამდვილად?!

— ნამდვილად. აგერ მოდიან კიდევაც. — სთქვა სოფსაბჭოს თავმჯდომარემ, მაგრამ რას მოესწრო სოფსაბჭოს თავმჯდომარე, ვინ მოლიოდნენ, გარშემო მყოფთ არ ესმოდათ.

გოგია ღელავდა, გონება ერეოდა.

რა ხდება უჯარმოში ისეთი, რაც მას, გოგას არ გაუგია? გოგიამ ისიც კი იცის, რომ მაისის დამლევის, განათლების სამინისტროდან მოსული ინსპექტორი დაესწრება გამოცდებს მათ სკოლაში. ეს ამბავი გოგიას მათემატიკის მასწავლებელმა გაანდო, ხოლო სკოლის საქმეთა მმართველმა და დარაჯმა დაუდასტურეს.

აბა, ახლა, ეს, ისეთი რა ხდება, რაც გოგიამ არ იცის და ვერც მიმხვდარა!

უჯარმოში ბევრი სტუმარი მოსულა დიდი და პატარა, მაგრამ სოფსაბჭოს და კოლმეურნეობის თავმჯდომარეები ასე არ ადღეღებულან, როგორც ახლა ამ უცნობ სტუმართა მოსვლის მოლოდინში დელავდნენ. მერედა რა დაუძახა სოფსაბჭოს თავმჯდომარემ ტელეფონით ქალაქში? „ჩვენი თავივით მოვუფლითო“.

გაოცებული გოგია დელავდა რაღაც ამბავის მოლოდინში. აგერ შეტყვევც მოვიდა ცხენით და დაქვეითდა თუ არა, უმაღვი იკითხა:

— მოვიდნენ?

სოფსაბჭოს და კოლმეურნეობის თავმჯდომარეები შეტყვევც გამოეგებნენ. ჯერ ერთი სიტყვაც არ უთქვამთ მისთვის, სკოლის დირექტორიც მოემატათ.

— არ მოსულან?—იკითხა სკოლის დირექტორმაც და სკამზე ჩამოჯდა.

„ნეტავ ვინ უნდა მოვიდეს?!“ კვლავ გაიფიქრა გოგიამ და გომურის თავზე ავიდა. მუხ-

როვანის მხრიდან, გზატკეცილი რომ დაღმართით უჯარმოსაკენ ეშვება, მანქანის ხმაური დაიჭირა მისმა მახვილმა სმენამ. თავი მოჰკრა. მანქანები ხევის სიღრმეში ამოვიდნენ, მთაზე გადმოიქროლეს და სკოლის შენობას მოეფარნენ.

ორი კრიალა მანქანა იყო.

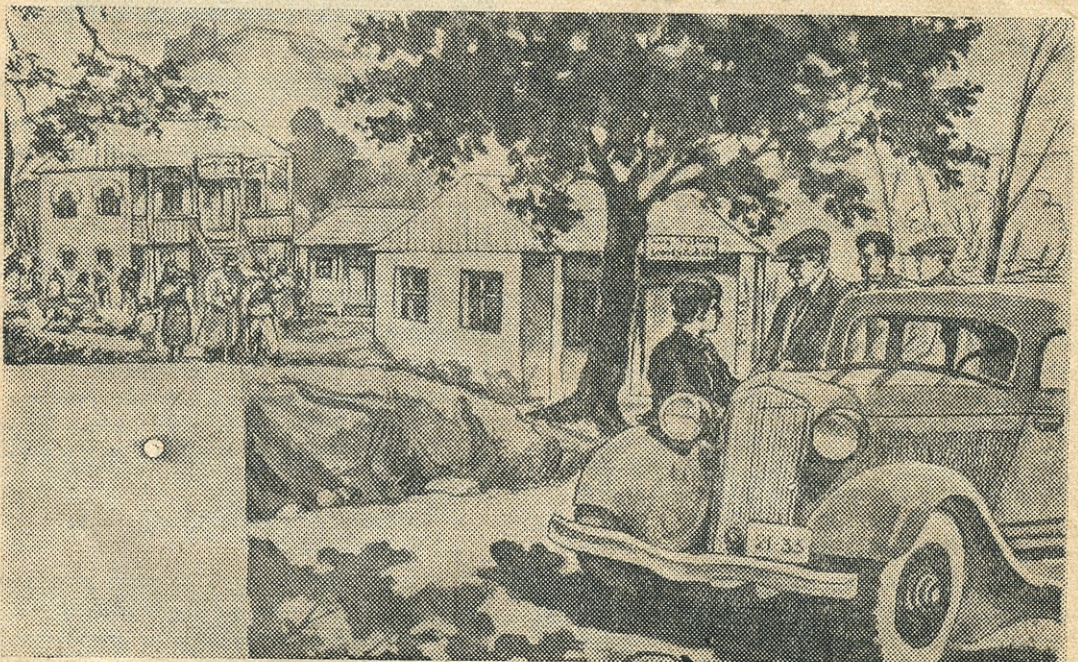
— მოდიან!—დაიძახა გახარებულმა გოგიამ და თავი ამაყად დაიჭირა: უცხოები, რომლებსაც ასე მოუთმენლად მოელოდა სოფსაბჭოს თავმჯდომარე, პირველად მან დაინახა. ხალხი კაკლის ჩრდილში შეგროვდა გზის პირად. წინ კოლმეურნეობის და სოფსაბჭოს თავმჯდომარეები იდგნენ.

მაღე, გორაკის ძირას მოსახვევში ორი მანქანა გამოჩნდა. მოსრიალდნენ, სოფსაბჭოს წინ გაჩერდნენ.

გოგია პირველ მანქანას მივარდა. გადმოსულ უცხოს, თითქოს სათქმელის კითხვას მიუხვდაო, უთხრა:

— საბჭო აქაა, აგერ სოფსაბჭოს თავმჯდომარეც.

უცხოს გაეღიმა და მიხვედრილ ყმაწვილს ხელი ჩამოართვა. შემდეგ შემოგებებულ სოფსაბჭოს თავმჯდომარეს, სკოლის დირექტორს, კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს და შეტყვევც ჩამოართვა ხელი სათითაოდ. ამა სობაში მანქანებიდან სხვებიც გადმოვიდნენ. მაღე ყველანი საბჭოს შენობაში შევიდნენ. ოთახი გაიჭედა. აქ იყვნენ კოლმეურნეებიც. ბავშვიანი ქალებიც კი მოსულიყვნენ. აივან-

ზეც იდგნენ, ეზოშიც და მაინც არ ეტიენ. უცხომ, როგორც შემდეგ გამოირკვა, მთავარმა ინჟინერმა, საუბარი გაუმართა კოლმეურნეებს.

— ჩვენ სამგორის მშენებელი ინჟინრები ვართ, — სთქვა მან. — კომუნისტურმა პარტიამ შეასრულა თქვენი და მთელი ჩვენი ხალხის სურვილი. მეოთხე ხუთწლედის გეგმით დასახა სამგორის დიდი არხის მშენებლობა. დიდმა სტალინმა და მისმა საუკეთესო მოწაფემ ბერიაძე, ჩვენი ქვეყნის საამაყო შეილებმა, ჩვენ, ინჟინრებს ყოველგვარი საშუალება მოგვცეს დავიწყოთ მშენებლობა. მშენებლობისათვის გვაქვს საჭირო თანხები, რკინა, ფოლადი, იარაღები, ცემენტი და ხე-ტყე. ხვალიდან ყვე-

ლაფერს მოგზიდავთ უჯარმოში და თქვენი დახმარებით შევეუდგებით მშენებლობას.

კოლმეურნეების ტაშმა იგრიალა. ინჟინერი კი განაგრძობდა:

— ეგ არის, სანამ საცხოვრებელ ბინებს ავაგებდეთ, ერთი-ორი თვით შეგვიფარეთ.

— თქვენ, ჩვენსას მობრძანდით! — წამოიძახა უცებ გოგიამ.

მერე ხალხის შუაგულში მდგომ მამას შეხედა. მამამ შვილს გაუღიმა, წამოეშველა და ინჟინერს მიმართა:

— დიახ, თქვენ ჩვენსა უნდა მობრძანდეთ. ერთ დიდ ოთახს დაეთმობთ — აივნით.

— გმადლობთ! — ღიმილით უთხრა მიპატიუებით ნასიამოვნებმა ინჟინერმა და გოგიას მიუბრუნდა: — მეგობრები ვიქნებით!

— აი, ის სახლია ჩემი სახლი. — დაანახვა გოგიამ ინჟინერს ორსართულიანი აივნიანი სახლი, რომელიც სოფლის საბჭოს მოსჩერებოდა პირდაპირ.

ინჟინრები ისევ მანქანებში ჩასხდნენ. სოფსაბჭოსა და კოლმეურნეობის თავმჯდომარეებიც ჩაისვენს. გოგიას, რომელიც მათ არ მოშორებია, ბედმა გაუღიმა, უფროსმა ინჟინერმა იგი გვერდით მოისვა. მანქანები სოფელ პალდოსაკენ გააქროლეს, სამგორის მთავარი არხის მომავალ სათავეს ადგილისაკენ. გზა პატარა ხეობით მიემართებოდა.

— სწავლობთ? — ჰკითხა გოგიას ინჟინერმა.

— დიახ.

— რომელ კლასში ხართ?

— მერვედან მეცხრეში გადავდივარ.

— კარგია, ყოჩაღ! — მოუწონა ინჟინერმა.

— თქვენ მართლა ინჟინერი ხართ? — ჰკითხა ახლა გათამამებულმა გოგიამ.

— მართლა.

— ძნელია ინჟინრობის შესწავლა?

— ძნელი? მონდომებული და ბეჯითისათვის სიძნელე არ არსებობს. თუ იმ საგნებს, რასაც სკოლაში გასწავლიან, კარგად შეითვისებ, ინჟინრობის შესწავლა ძნელი არაა.

ამ საუბარში მანქანებმა უჯარმოს მთა გადალახეს, გაჰყენენ იორის პირს და სოფელ პალდოს ბოლოში შეჩერდნენ...

უფროსმა ინჟინერმა ქალღმერთის შესანახი ფართო მუყაო გაშალა, რუკები ამოიღო, მუხლზე გადაიფინა და დააქაქა.

— სადაა პალდოს კბოდე? — იკითხა მან.

— აი, იქ, ხიდს გაღმა. — მიუთითა გოგიამ, იორის გადასასვლელი რკინის ხიდს გადაღმა აყუდებულ კლდის ფლატოზე.

— აი, იქ იქნება სათავე სამგორის არხისა. — სთქვა ინჟინერმა.

— თუ იმ საგნებს, რასაც სკოლაში ვსწავლობ, ბეჯითად შევისწავლი, ინჟინრობა ძნელი არაა! — უტრიალებდა თავში გოგიას. კვთილი, რახან ასეა, ინჟინერი ვყოფილვარ. — და გაბრწყინებული სახე ინჟინრისაკენ მიბრუნდა...

ალექსანდრე ბაგრატიონი

რუსეთის პირველი გენერალ-ფელდცეხმაისტერი

XVII საუკუნის მეორე ნახევარში, სპარსეთისა და თურქეთის ინტრიგების გამო, საქართველოში შეტად რთული პოლიტიკური მდგომარეობა იყო. ამ გართულებული ვითარების შედეგი იყო, რომ განთქმული ქართველი პოეტი არჩილი, რომელიც ჯერ კახეთში, ხოლო შემდეგ იმერეთში მეფობდა, იძულებული გახდა სამშობლო მიეტოვებინა და ოჯახიანად რუსეთს გადახვეწილიყო. არჩილი და მისი ამაღლა რუსეთის მეფის კარზე პატივით მიიღეს; არჩილი დიდი ხნით დასახლდა მოსკოვში. მისი უფროსი შვილი ალექსანდრე იზრდებოდა რუსეთის ახალგაზრდა უფლისწულთან, რუსეთის მომავალ მეფე რეფორმატორ პეტრე 1-თან ერთად. ისინი ყმაწვილობიდანვე ერთობ დაახლოვდნენ. ალექსანდრე მონაწილეობას იღებდა პეტრეს განთქმულ „გასართობ“ სამხედრო თამაშში, შემდეგ კი პეტრესთან ერთად გაემგზავრა ევროპაში სასწავლებლად. ევროპაში სწავლის დროს ალექსანდრემ სამხედრო სპეციალობა აირჩია, ქალაქ ჰააგაში დარჩა და იქ მიიღო საფუძვლიანი განათლება, კერძოდ, ზედმიწევნით შეისწავლა სარტილერო საქმე.

როცა პეტრე პირველი გამეფდა, ქართველი უფლისწული ალექსანდრე, როგორც ნიჭიერი და ენერგიული, მიუხედავად ახალგაზრდობისა, დანიშნა უაღრესად მნიშვნელოვან პოსტზე — რუსეთის მთელი არტილერიის უფროსად და უბოძა გენერლის ხარისხი. ამ დროს პეტრე პირველი ახორციელებდა არტილერიის რეფორმას, და ალექსანდრემ დიდი დახმარება გაუწია მას ამ საქმეში. ალექსანდრემ მიზნად დაისახა რუსეთის არტილერია აეყვანა ევროპის მოწინავე ქვეყნების არტილერიის დონეზე როგორც რაოდენობით, ისე ხარისხით. ამისათვის მას უცხოეთიდან რუსეთში მოჰყავდა ამ საქმის საუკეთესო ოსტატები, მოაწყო სხვადასხვა ყალიბის ზარბაზნების ჩამოსხმა, თვალყურს ადევნებდა არტილერიის ახალ მიღწევებს ევროპის ქვეყნებში და ეს მიღწევები გადმოჰქონდა რუსეთში.

1700 წელს დაიწყო რუსეთ-შვეციის ომი. ეს იყო ახალგაზრდა რუსეთის პირველი შეჯახება შვეციასთან, რომელიც მაშინ მთელ ევროპაში უძლიერეს სახელმწიფოდ ითვლებოდა. რუსებმა ალყა შემოარტყეს ქალაქ ნარვას და იქ მიიყვანეს დიდძალი არტილე-

(1674 — 1711)

რია. პეტრე 1-ისა და ალექსანდრე ბაგრატიონის ღონისძიებებით შექმნილი ახალი ზარბაზნები ბევრად სჯობდა რუსეთის ძველ ზარბაზნებს, ისინი დიდ ზარალს აყენებდნენ ნარვას. მაგრამ ნარვის აღება მაინც არ ხერხდებოდა. პეტრე რუსეთში წავიდა ჯარის შესაგროვებლად, უმძლესი სარდლობა კი დროებით დაავალა ჰერცოგ ფონ-კრუსს, რომელიც ერთობ მხალღი და მერყევი გენერალი აღმოჩნდა.

ფრონტზე პეტრეს არყოფნის დროს შვედებმა შეუტიეს რუსის ჯარს. ჰერცოგი ფონ-კრუსა დაიბნა და ჯარს უბრძანა ბრძოლაზე ხელი აეღო, მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთის არმიის საუკეთესო პოლკები და ალექსანდრე უფლისწულის არტილერია მდგარ წინააღმდეგობას უწევდნენ შვედებს. მაგრამ არმია მაინც სარდლობის ბრძანებას უნდა დამორჩილებოდა და დანებდა.

ამ ბრძოლის დროს ტყვედ ჩავარდა ალექსანდრე ბაგრატიონი. ათი წელი დაჰყო მან ტყვეობაში, მაგრამ ტყვეობის მძიმე პირობებშიც თავი არ დაუწეებია სასახლო მოღვაწეობისათვის. მან იცოდა, რომ მამამისი

არჩილი მოსკოვში ქართულ ენაზე დასაბეჭ-
დად ამზადებდა ბიბლიას*), ამიტომ სტოკ-
ჰოლმში ჩამოასხმევინა ქართული ანბანი**).
პეტრე 1-ს დიდი მეცადინეობა დასჭირდა,

*) ეს ბიბლია შემდეგ გამოსცა უფლისწულმა
ბაქარმა — ვახტანგ VI-ის ძემ.

**) ქართული შრიფტები დაცული იყო
სტოკჰოლმის სამეფო არქივის 1705-ნ წლების
საქმეებში. ამის შესახებ ცნობები გამოქვეყნ-
და 1935 წელს შვედურ ჟურნალში, ხოლო
1937 წელს „საქართველოს სსრ სახელმწიფო
საჯარო ბებლიოთეკის შრომებში“, წიგნი III.

რომ ალექსანდრე ტყეეობიდან ეხსნა. ბო-
ლოს, ალექსანდრეს შესაძლებლობა მიეცა
რუსეთს წამოსულიყო, მაგრამ გზაში ავად
გახდა და გარდაიცვალა ქალაქ პიტეიაში.
ალექსანდრეს ნეშტი პატივისცემით გადმო-
ასვენეს მოსკოვს და დაკრძალეს მოსკოვის
ლონის მონასტრის დიდი ტაძრის საკუროთხე-
ველქვეშ.

ალექსანდრე ბაგრატიონის სახელი განუყ-
რელადაა დაკავშირებული რუსეთის არტი-
ლერიის განვითარების აღრინდელ პერიოდ-
თან. მის ღვაწლს არ დაივიწყებს საბჭოთა
კავშირის სამხედრო ისტორია.

ბიორბი კაჭახიძე

წავლის გმირი ქალ-ვაჟები
ნათელს ჰვენდნენ დილით მერხებს,
ახლა სოფელს მოგშველენ
და ჭალაში სიმინდს სტეხენ.

მკლავში ძალა შეემატათ
აღტაცებულ დედებს, მამებს
და სიმინდის ხეავს ჭალაში
მხარგანიერ ბორცვად ღვამენ.

თვალს აუხელს მრავალ ტაროს
საღამომდე მათი ხელი;
სიხარულად მოსულებმა
მოიღერეს კოხტად ყელი.

უღელს ეძმო ხარ-კამეჩი,
არ იხსნიან აპეურებს;
ხმას უმაღლებს მოსავალი
ტაროებით სავსე ურმებს.

რა სიმღერა წამოიწყეს,
რა წკრიალა და რა ტკბილი!
სოფელს დაღლა დაავიწყეს,
დაუბრუნეს სხივი დილის.

მინდვრად ოქრო ღლეები აქვთ
კოლმეურნე მამაც გლეხებს,
სტეხენ სიმინდს, და მამაცი
მოსწავლენიცი სიმინდს სტეხენ.

უცნობი კაცი

კოტე ლოგინიდან ადრე წამოხტა. ხელპირი დაიბანა. დედას საუზმე უკვე გაემზადებინა. სწრაფად ისაუზმა, ჩანთას ხელი დაავლო და სანამ გარეთ გამოვიდოდა, დედის წინ შეჩერდა. ყოყმანობდა. ეტყობოდა რაღაც აწუხებდა.

დედამ მზრუნველი თვალთ შეხედა და შეეკითხა:

— რა გინდა შვილო... რაღად იგვიანებ, საცაა ზარიც დაირეკება!

კოტე გათამამდა, ალერსიანი, ტკბილი ხმით უთხრა დედას:

— დედიკო, თუ გაქვს, სამი მანეთიც მომეცი, დღეს დამრიგებელი რვეულებს მოგვიტანს!

დედამ კოტეს ეჭვით შეხედა. კოტე მიუხედავად.

— დედიკო, გუშინ რომ ფული წავიღე, იმით ნამცხვარი ვიყიდე სკოლის ბუფეტში...

— კი მაგრამ, საუზმე ხომ ყოველთვის მიგაქვს? — უკმაყოფილოდ ჰკითხა დედამ.

— ისეთი ტკბილი, ტკბილი ნამცხვარი იყიდებოდა, რომ... — სთქვა კოტემ დარცხენით და თავი ჩაღუნა.

— კარგი... ეს უკანასკნელი იყოს... არ მომატყუო, თორემ, მამა რომ ჩამოვა, შეგარცხენ!

კოტემ ფული ჯიბეში ჩაიღო და გარეთ გამოვიდა.

ქუჩის მოსახვევში შეჩერდა, გაუბედავად მიხედ-მოიხედა და ცალფეხა, სქელ კაცთან მივიდა, რომელიც პაპიროსს ჰყიდდა.

— ძია, სამი მანეთის პაპიროსი მომეცი...

სქელმა კაცმა არცკი შეხედა, ისე მოაწონა პაპიროსები. კოტემ ჯიბიდან ასანთი ამოიღო, გაჰკრა და პაპიროსს მოუკიდა. უკანინიდან ფრთხილი ფეხისხმა შემოესმა. მიიხედდა. შეკრთა: ვიღაც მაღალი კაცი მას დაყენებით უმხერდა და ნელი ნაბიჯით მიყვებოდა. კოტემ ფეხს აუჩქარა. პაპიროსის კვამლმა ხველა აუტეხა. თავბრუ დაესხა, ტკბილი ნამცხვარი გაახსენდა, რომელიც გუშინ გემოთიც არ უნახავს.

„ვინ არის, მე ხომ არ მომდევს?“ — გაიფიქრა კოტემ და უკან მიუხედავად აპირებდა გაქცევას, მაგრამ უნებურად მიბრუნდა და მაღალ კაცს დააკვირდა. უცნობი მზრუნველი თვალთ უცქერდა ყმაწვილს.

„როგორ ჰგავს მამას!“ — გაოცებით გაიფიქრა კოტემ და პაპიროსი დამალა.

უცნობმა თვალი აარიდა კოტეს, გვერდით ჩაუარა, მაგრამ ისევ შეჩერდა და მისკენ მიბრუნდა.

— ბიჭიკო, ეს რა ქუჩაა?..

კოტემ უცნობს შეხედა. ის მხიარულოდ იღამებოდა. ახლა იგი მამამისს აღარ გავდა. ყმაწვილმა თავისუფლად ამოისუნთქა, გათამამდა.

— ეს ქუჩა, ძია, ხევის ქუჩაა!

— არა, ეს ხევის ქუჩა არ უნდა იყოს... დილას აქეთ მაგ ქუჩას დავეძებ და ვერავინ მიმასწავლა?..

— ხევის ქუჩაა, ხომ არ მოგატყუებთ... მეც ამ ქუჩის თავში ვცხოვრობ, აგერ იმ სახლში.. თქვენ რომელი ნომერი გნებავთ?

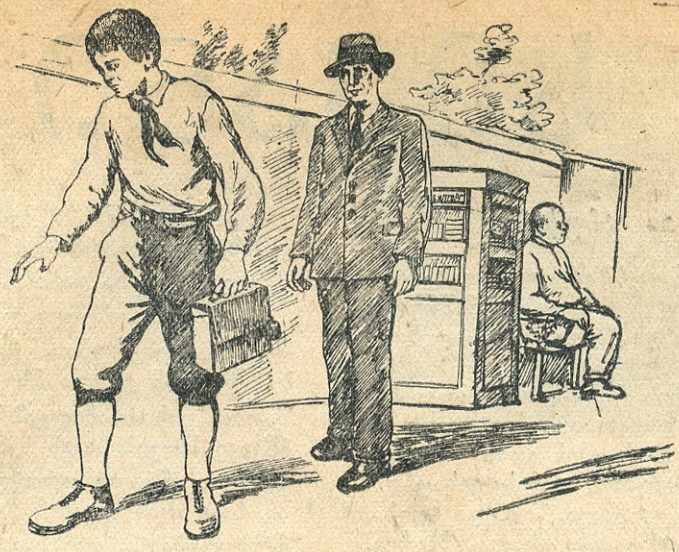
— სხაპასხუბით უბასუხა კოტემ და გაქცევა დააპირა, რადგან ზარის ხმა შემოესმა.

— წადი, ბიჭიკო, წადი... ახლა მივაგნებ... დაბალი ხმით სთქვა უცნობმა კაცმა და კოტეს კვლავ ყურადღებით დააცქერდა. მას ისევ ფიქრიანი, ზრუნვით სავესე თვალები ჰქონდა.

კოტე სკოლისკენ მიბრუნდა, ეჭვი აწუხებდა, ფიქრობდა:

„ვინ იყო ის კაცი... რატომ მივამსგავსე მამას?... ქერა კაცია, მაგრამ მაინც მამას ჰგავს... ვაითუ მამას ამხანაგია, ვაითუ მცნობს!...“

სკოლის შენობას რომ მიუახლოვდა, შეჩერ-

და. ყოყმანობდა. უცებ ჯიბიდან პაპიროსები ამოიღო, დაამტვრია და ასანთთან ერთად თხრილში ჩაჰყარა.

„სულ ნიკოს ბრალია... იმან წამაქეზა... სამი დღეა დედას ვატყუებ. ამ დღეებში მამაც ჩამოვა... ნეტავ, ის კაცი ვინლა იყო?“

არ ასვენებდა ეს ფიქრი კოტეს. სკოლის კიბე ქურდულად აირბინა. სამასწავლებლოდან გამოსულ მასწავლებელს გაასწრო და საკლასო ოთახში შეეარდა.

ოთხი გაკვეთილი ისე დამთავრდა, მასწავლებლებისთვის თვალში არ შეუხედავს. ხან დედაზე ფიქრობდა, ხან პაპიროსზე, ხანაც იმ უცნობზე, მამას რომ მიამსგავსა.

„ნეტავ ვის ეძებდა ჩვენს ქუჩაზე?“ — გაუელვებდა თავში ეჭვი და მოსალოდნელი შერცხვენით კრთოდა.

გაკვეთილების დამთავრების შემდეგ სკოლიდან ნელი ნაბიჯით გამოვიდა. გზაში ნიკო შეხვდა. მან მხარზე ხელი დაჰკრა კოტეს და სიცილით უთხრა:

— ჰა, დღეს საუზმის ფული არ მოგიტანია?...

კოტემ ნიკოს თვალი აარიდა. მოაგონდა დედის მოსიყვარულე სახე, უცნობი კაცის ფიქრიანი, ზრუნვით სავსე თვალები და თავი ველარ შეიმაგრა:

— დამანებე თავი, დამანებე... სულ შენი ბრალია!

შინისაკენ გაიქცა. ოთახში რომ შევიდა, დედას გაუბედავად შეხედა. დედა რალაცას ჰკერავდა. მწყრალი სახე ჰქონდა.

კოტეს ჩანთა ისევ ხელში ეჭირა, ვერ მოეხერხებინა მაგიდასთან მისვლა და მისი დადგა.

საწერ მაგიდასთან, კედელზე, ჩარჩოში ჩასმული მამის სურათი ეკიდა. კოტემ სურათს შეხედა, მაგრამ მაშინვე თვალი მოარიდა, თავი ჩაღუნა.

ო, როგორ ჰგავდა იმ უცნობი კაცის თვალებს მამამისის თვალები!

კოტე შეკრთა. დედის ფეხის ხმა შემოესმა. დედა მასთან მივიდა, ჩაღუნული თავი უკან გადაუწია.

— შეილო, დღეს აქ ერთი კაცი იყო... — დაიწყო მან მწყრალი, ჩუმი ხმით, მაგრამ არ დაასრულა, თვალებში ჩახედა შეილს.

კოტე შეწუხდა, დაიბნა... თვალებზე სინანულის ცრემლი მოადგა, მაგრამ თავი მაინც შეიკავა.

— ვინ კაცი? — წაილულულა მან და დარცხვენილმა შეხედა დედას.

— შეილო, იცოდე, რომ შენთვის მარტო შენი დედ-მამა კი არ ზრუნავს, სხვებიც, სხვებიც ზრუნავენ და გული შესტკივათ! — მღელვარე ხმით სთქვა დედამ, წამით შეჩერდა და ისევ განაგრძო:

— იმ კაცმა შენ დაგინახა და შეებრალე, შეებრალე როგორც საკუთარი შეილი, რომელიც ცუდ გზაზე დგება... ის მასწავლებელია, პატიოსანი მოქალაქე... მამაშენის ძველი ნაცნობი ყოფილა... მოვიდა და მითხრა, რომ შენ... შენ თურმე...

— ვიცი, ვიცი, რასაც გეტყობა... მაპატიე, მაპატიე დედიკო, აღარ ჩავიდენ ასეთ რამეს... მაპატიე!...

ამბობდა სინანულისა და წუხილისაგან აცრემლებული კოტე და დედას ძვირფას ხელებს უკოცნიდა.

სეპანი

ბუნების საჩუქარი

გეოგრაფიულ რუკებზე უდაბნოები და მთები ყვითელი ფერით არის აღნიშნული, მდინარეები, ტბები და ზღვები კი—ცისფერით ან ლურჯით.

დახედეთ სომხეთის რუკას. იგი თითქმის სულ ყვითელია, მხოლოდ ერთ ადგილას არის ღია ლურჯი ლაქა,—ეს არის სევანის ტბა. რუკის საშუალებით, იმისთვისაც კი, ვინც სომხეთში არ ყოფილა, ნათელი ხდება, რომ სომხეთი მშრალი და ცხელი მხარეა. ამის გამო აქ სახალხო მეურნეობის წარმატებისათვის წყალზე ბევრი რამ არის დამოკიდებული.

სევანის ტბა ანუ, როგორც ძველად უწოდებდნენ, გოქჩა მდებარეობს მაღალ მთებში. ქალაქ ერევნიდან ის დაშორებულია 65 კილომეტრის მანძილით. ტბის ფართობი 1.413 კვადრატული კილომეტრია. სევანი ყველაზე მაღალმთიანი ტბაა მსოფლიოში.

ქალაქ ერევნის დასავლეთით მდებარეობს მშრალი შამირანის ტრამალი, სამხრეთით — მზისაგან გადამწვარი სამხრეთ-აღმოსავლეთის კირი. ამათ თავზე, როგორც ცივი წყლით სავსე ჭურჭელი, გადმომდგარია სევანის ტბა. დილით, როცა მზე ამოდის, სევანი ინთება თვალის მომჭრელი არაჩვეულებრივი სინათლით. აღრიანად ის ძალზე ცივია და იმდენად გამჭვირვალე, რომ 14 მეტრის სიღრმეზე ნათლად ჩანს ტბის ფსკერი. ძლიერი ქარის დროს სევანზე სამმეტრიანი ტალღები აღიმართებიან ხოლმე და დაფრინავენ ქაფის ღრუბლები.

სევანის ტბა მდიდარია ნაზი და გემრიელი თევზით, როგორცაა განთქმული კობრი და კალმახი. მის ნაპირებზე ბუდობს ზღვის იხვი, თევზიყლაპია, მეთოლია და სხვა ფრინველი.

ფიზიკის კანონი

ეს მოხდა 37 წლის წინათ.

მოსკოვის უნივერსიტეტში კურსდამთავრებული სუკიას მანასერიანი დაბრუნდა თავის სამშობლო სომხეთში და შეუდგა სევანის ტბის შესწავლას. მანასერიანი დიდხანს დადიოდა ტბის ნაპირებზე, ზომავდა წყლისა და ჰაერის ტემპერატურას, ირკვევდა ტბის სიღრმეს... კითხულობდა გეოგრაფიულ ნაშრომებს სევანის შესახებ.

სევანის ტბაში 29 მდინარე ჩადის, იქიდან კი მხოლოდ ერთი მდინარე ხანგა გამოდის.

სად იკარგება დანარჩენი წყალი?

„ვათბობის შედეგად წყალი ორთქლად იქცევა,—ფიქრობდა მანასერიანი,—სევანზე ხომ ძალიან ცხელი მზე იცის!“ სევანზე მუშაობის დროს ახალგაზრდა მეცნიერს მზის მწვავე სხივებისაგან კანი სულ დამწვარი ჰქონდა. „წყალი ორთქლად იქცევა სევანში. აი, სად არის სევანის წყლის დაკარგვის საიდუმლოება!“... თავისმა აზრმა თვითონვე გააკვირვა. სუკიას მანასერიანმა ასე ვანსაჯა: სევანის ფართობი ვეებერთელაა. ტენი, რომელიც სამხრეთის მზისაგან ორთქლდება, იკუმშება, ღრუბლებად იქცევა და მიდის შორს სამხრეთისაკენ. შესაძლებელია თუ არა წყლის აორთქლების შეჩერება, მისი შენახვა? ან და როგორ უნდა მოეწყოს ეს? რა მოხდება, ტბის ფართობი რომ შემცირდეს? მაშინ აორთქლებაც უსათუოდ შემცირდება და შესაძლებელი გახდება გამოყენებულ იქნას წყალი, რაც ეხლა აორთქლების სახით უსარგებლოდ იკარგება ჰაერში. ამის შედეგად სომხეთი დაიფარება მწვანე ბალებით და ნათესებით.

სუკიას მანასერიანმა შეადგინა პროექტი სევანის ტბის ფართობის შესამცირებლად და გაემგზავრა თბილისში მიწათმოქმედების დეპარტამენტთან არსებულ წყლების განყოფილების ინსპექტორთან. ინსპექტორმა მოუსმინა მანასერიანს და... უარი უთხრა.

ის, რაც არ შეეძლო და არც უნდოდა გაეკეთებია მეფის რუსეთს, განახორციელა საბჭოთა სახელმწიფომ. საბჭოთა ინჟინრები სევანის წყლით არათუ გაანაყოფიერებენ მზისაგან სომხეთის დამწვარ ველებს, რაზედაც ოცნებობდა მანასერიანი, არამედ მისცემენ ელექტროენერგიას ფაბრიკა-ქარხნებს.

ახლა სევანი სტალინური ხუთწლედის ერთი უმნიშვნელოვანესი მშენებლობაა. მის ნაპირებზე დაწყებულია გრანდიოზული სამუშაოები. აქ ბურღავენ და აფთქებენ კლდეებს და მის ნაცვლად აღმართავენ გიგანტებს.

ხუმეტი წლის შემდეგ

წარმოიდგინეთ მოგზაური, რომელიც 15-20 წლის შემდეგ ინახულებს სომხეთს და რომელიც ყოფილა აქ აღრეც. მანქანით გაივლის მდინარე ზანგას მარცხენა ნაპირს და მოისურვებს შეუხვიოს იმ მტვრიანი ადგილებისაკენ, რომლებიც მას აქ უნახავს.

მაგრამ დახეთ მის განცვიფრებას. მოგზაური თავის თვალს არ უჯერებს და გაკვირვებული სთხოვს შოფერს შეაჩეროს მანქანა.

—თქვენ ყურძენი, ატამი გაქვთ? — გაკვირვებული ეკითხება შემხვედრ კოლმეურნეს, — მე კი მახსოვს, რომ აქ იზრდებოდა მხოლოდ აბზინდა.

— ახლა ჩვენ გვაქვს სევანის ტბით განაყოფიერებული ნიადაგი, — ღიმილით უპასუხებს კოლმეურნი.

მანქანა განაგრძობს გზას. მოგზაური ხედავს მარჯვენე აღმართულ ქარხნის გიგანტს. გაკვირვებული ეკითხება შოფერს:

— რა გიგანტია ეს?

— ეს შინის ქარხანაა, — უპასუხებს შოფერი.

— იქით რაა?! — ანიშნებს მარცხნისაკენ.

— ეს არის მანქანათმშენებელი ქარხანა, რომელსაც ელექტროენერგიას აძლევს სევანის ტბა.

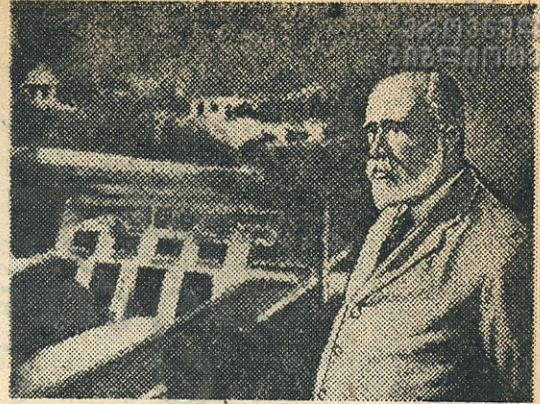
მანქანა მიჰქრის შარაზე. საღამოვდება. მოსახვევთან მოჩანს დიდი ვარდისფერი დაფიონი. მოგზაური კიდევ უფრო გაკვირვებული ეკითხება შოფერს:

— რა არის ეს?!

— სევანის მერვე ჰიდროელექტროსადგურთაგანია, — უპასუხებს შოფერი. — ნუთუ არ გაგიგონიათ სევან-ზანგას ჩანჩქერი! ის იძლევა იმდენ ელექტროენერგიას, რამდენსაც ღნებარპესი.

როგორ იქნება ეს მოწყობილი?

სევანის ტბა სიღრმის მიხედვით ორ ნაწილად შეიძლება გაიყოს: დიდი და პატარა სევანი. დიდი სევანი არაა ღრმა, პატარა კი ღრმა არის. მეცნიერნი ფიქრობდ-

სუკიას ეფრემის-ძე მანასერიანი

ნენ დიდი სევანის წყალი ჩაეშვათ მთიდან არარატის ქვაბულში. ამისთვის გადასწყვიტეს გაეჭრათ კლდეებში გვირაბები და არხები, წყლის გზაზე აეშენებიათ ჰიდროელექტროსადგურები.

წყალი, რომელიც მთიდან გადმოხეთქს, დაატრიალებს ელექტროსადგურების ტურბინებს და გაჩნდება ელექტროენერგია. წყალი განაგრძობს გზას, წავა ქვევით არხებში და გზადაგზა მორწყავს ბაღებსა და ვენახებს. მაგრამ ხომ შესაძლებელია, რომ ოდესღაც დიდი სევანიდან მთელი წყალი გადმოდინდეს! ეს შესაძლებელია, როგორც ინჟინრები ამბობენ, 55 წლის შემდეგ.

რა იქნება მაშინ? ნუთუ შეწყვეტს მუშაობას ელექტროსადგურები და გადახმება მიწა, სადაც ჰყვაროდნენ ბაღები? არა, ეს არ მოხდება. წყლისაგან დაიცლება დიდი სევანი, მაგრამ პატარას 29 მდინარე ისევ მიუტანს წყალს. ტბაში ძველებურად იდენს წვიმის და თოვლის წყალი. წყლის მისვლა ტბაში იქნება იგივე რაოდენობით, რაც აღრე, ვასავალი კი იქნება ნაკლები, რადგან ტბის ფართობის შემცირებასთან ერთად შემცირდება წყლის აორთქლებაც.

თარგმანი ელ. ღვინძიას

თერგთან

I

პიონერი მთამსვლელები
ხევს მისდევენ, არ იღვეა
მთის სიმწვანე, ჩანჩქერები,
გზა ქცეული ყვავილებად.
ჰა გამოჩნდა დარიალის
კლდოვანი და რუხი მთები.
ამ ადგილას დაემუქრა
საქართველოს განსაცდელი, —
დარიალმაც გადაიცვა
ჯარისკაცის ტანსაცმელი.
დიდმა კაცმა აქ აღმართა
მიუვალი რკინის ციხე;
ველარ შესძლეს ურჩხულებმა
გამოხტომა თბილისისკენ.
მთებში ბრძოლა დაგვირგვინდა
ჩვენი ხალხის გამარჯვებით.
მტერს ხიშტებით დაუწერეს
სასიკვდილო განაჩენი.
ბევრი გმირი დაგველუბა,
ალარ ფეთქავს მათი გული,
ბევრი ნახეს მთების ძირას
ავტომატით განგმირული.
ჩერდებიან ყმაწვილები,
საფლავებზე თავებს ჰხრიან,
დგანან ჩუმად და ლოდებზე
მთის ყვავილებს გრძნობით ჰყრიან.
გავლეს ძმათა სასაფლაო,
ველს წაადგნენ მთამსვლელები;
ქობი დადგეს, შეისვენეს,
ჟამი იყო დასვენების.

II

მოდის შოთა კავკასიძე —
მთამსვლელების მეთაური,
შოთას გვერდით თანაშემწე
მოდის ნოდარ ბეჭაური.
გუნდად მოსდევთ მეგობრები —
პიონერი რაზმელები,
მოეფინენ თერგის რიყეს

ძმადნაფიცი მთამსვლელები;
აგროვებენ ფიჩხს და კუნძებს —
საკოცონო ნარიყალას,
ლამით უნდა იზეიმონ, —
რაზმი განა დაილალა!
მოიარეს მთელი რიყე,
შეაქუჩეს ნარიყალა ...
ხოლო როცა მზის ჩასვლისას
დღე და მწუხრი გაიყარა,
მოდითონენ ყმაწვილები
ხმელი ფიჩხით დატვირთული;
მოდითონენ მხიარულად,
უმღეროდათ მკერდში გული.
კუნძს მოათრევს აგერ შოთა,
არ დალატობს ყმაწვილს ღონე;
შოთას მოსდევს ფიჩხით ხელში
ბეჭაური თავმომწონედ.
შორს გამოჩნდა მათი ქობი
შემოწნული ახალ წკნელით;
მოდითონენ, საუბრობდნენ
პიონერი ძმაკაცები.

— შევისვენოთ, შოთავ, სადმე...
ამბობს ნოდარ ბეჭაური.
— შევისვენოთ, — დასტურს აძლევს
თანაშემწეს მეთაური.
— ის ალაგი მომეწონა,
აქეთ როცა მოვლიოდით,
ასკილებთან, გზის ნაპირას

ერთად რომ დევს ორი ლოდი.
იმ ადგილას შევისვენოთ,
იმ ლოდებზე დავსხდეთ, ნოდარ!
გზას მისდევენ... ყურს უგდებენ
ქაფმორეულ თერგის ბორგვას.

III

თეთრ ლოდებზე დასხდნენ ჩუმად,
თერგის ხმაურს ყურს უგდებენ
და კლდეები ირგვლივ ხევში
ყრუ გუგუნით გუგუნებენ.
ორი სახე მომიღმარი
ცას შეჰხარის სალამოჟამს;
გაღმით ქედი თოვლიანი
მოჩირაღდნე ლამპრად მოჩანს.
წამოდგება ბოლოს შოთა,
ცივ ლოდს უმზერს და არ სჯერა,
მხოლოდ ახლა, მხოლოდ ახლა
შეამჩნია ქვას წარწერა:
„აქ მარხია ლეგიონის
საყვარელი მეთაური,
აქ დაეცა, აქ დაემარხეთ
ძმებმა შაქრო ბექაური“.
დგას ყმაწვილი და შემკრთალი
გაკვირვებულ ნოდარს უმზერს
და თვალიდან უნებურად
წყვილი მძივი მოსწყდა უცებ.
გარინდულა და თვალები
კვლავ ლოდისკენ გაურბიან...
სწუხს ნოდარიც... თუ რა მოხდა
ვერაფერი გაუგია...

— ლოდს დახედე, — ამბობს შოთა, —
არა მკითხო დანარჩენი,
ლოდს დაჰხედე და ის გეტყვის,
თუ სად არის მამაშენი...
სთქვა და ძმობილს ფერდაკარგულს
შოთა წუთით გაეცალა...
წყვილმა ცრემლმა გაიბრწყინა,
ქვაზე, როგორც ნაპერწკალმა.
მთებს პირბადე ჩამოსცილდა
და ხევიდან ასულ ღრუბლებს,
ზვიად კლდეებს და მყინვარებს
გულით უნდათ აგუგუნდნენ.
გულით უნდათ, ნიშნად ხსოვნის,
გადაიქცნენ ზარბაზნებად,
რომ იქუხონ მის საფლავთან
ვინც ემსხვერპლა გამარჯვებას.

IV

შოთამ ცრემლის მარგალიტი,
რად დაისხა, რომ დაისხა!
ო, იცოდა, რა კეთილი
იყო მამა ნოდარისა!
სწორედ ომის დაწყებამდე
ძია შაქრომ არ უყიდა

ალისფერი ყელსახვევი,
ცელქ შოთას რომ გაუკვირდა!
გაუკვირდა და ღიმილით
იდგა, რაღა ეპასუხა!
— ჯერ ხომ ოქტომბრელი ვარო,
კარგად ახსოვს, ესლა უთხრა.
მამამისი ხომ ძმობილად
შეეფიცა ძია შაქროს,
იქნებ ისიც აქ დაეცა
და ძმობილთან სძინაფს ახლოს!
ახსოვს, არც ერთ დღესასწაულს
ცალცალკე არ შეხვედრიან,
ორი მშობლის ბროლის ჭიქა
ურთერთს ბევრჯერ შენებია.

ბინდებოდა და საფლავთან
ჩურჩულებდა სიო ნელი.
კვლავ ჰკოცნიდა, ცრემლს აღვრიდა
სამარის ლოდს პიონერი.

ბოლოს მწუხარე ნოდარი
წამოდგა, წამოიღმარა,
— რამე მითხარი, ძმაო. —
სთქვა და მეგობარს მივარდა.
მივარდა, ძმობილს ჩაეკრა
თვალცრემლიანი ძმობილი,
და დიდხანს იდგნენ ლოდებთან
მკერდი-მკერდ გადაჭდობილი.

* * *

ღამით მთის ძირას კოცონი
აენთო, ამობრიალდა,
სულ გაანათა გარემო,
მთვარის სინათლეს ჩრდილაედა.
გარშემო პიონერები
მემოვლებოდნენ ჯაჭვივით,
ღრუბლებს სწვდებოდა ბრიალით
ალი ზეცაში აჭრილი.
ხელს უწვდის ნოდარს ძმობილი,
კოცონთან ახლო დგებიან,
და გზნებით მათი თვალები
კოცონებზე ჩირაღდნდებიან.
— მამები, ჩვენი მამები,
ძმაო, ძმობისთვის იბრძოდნენ,
ჩვენც ძმობა გვინდა ისეთი,
როგორც მშობლებმა იცოდნენ. —
სთქვა კავკასიძემ და ხელი
მხარზე მოხვია ბექაურს...
უსმენდნენ პიონერები
რაზმის საყვარელ მეთაურს.
ძმობილს კი გრძნობით ეკვროდა
გულანთებული ძმობილი
და დიდხანს იდგნენ კოცონთან
მკერდიმკერდ გადაჭდობილი.

საყვარელ ბების!

ნორჩ აფთორთა შემოქმედება

ვენაცვალე ბების, ჩემს საყვარელ ბების, ჩემი ჩასვლა სოფელში როგორ გახარებია! შეუნახავს ჩურჩხელა, დაშქრული ყურძენი, მე კი მის გასახარად ჩემი ლექსი ვუძღვენი: საყვარელო ბებიკო, ჩემო კარგო ბებია, რა იცოდი, რომ ტყბილი ხილი მომდომებია? როცა წავალ ქალაქში, ბებიკონს საყვარელს მაღელ გამოგზავნი ბურნუთსა და სათვალეს!

ვადიჩა ასტამაზიძი

სიღვასის ვაჟი საშუალო სკოლის VIII კლასის მოსწავლე

არხილოსკ'ალო

ჩვენი ლაშქრობის მესამედ დღეს აღაზნის ველზე მოხვდებით. საპირითი მოსწრანა ზურჩუბტოვანი ციყვი-გომბორის ქელი, ჩილილოებით კი ჭადრა, თვლით შევერცხოლო კავებასონი. ღამაზე დილა იყო, ცოცხალი და ხალისიანი. როცა პიონერი მოწინავე გავუფმა გზის აღმართი აიარა, ვანომ ციყვი-გომბორის ქელის ერთ მოზარდლ ტოტისკენ გავიშვირა ხელი და სთქვა:

— არხილოსკალო გამონდა, არხილოსკალო!

ყველამ იქით დაიწყო ცეკრა. პიონერები დაინტერესდნენ ამ სოფლის სახელწოდებით. ვოგომ მოხუც კაცს, რომელიც ტყის პირთან დაგვეგზავრა, ჰკითხა:

— ბებუ, მართლა ასეთი სახელი ჰქვია იმ სოფელს?

— კი, შეილო!—უპასუხა მოხუცმა.

— მართლაც, რომ უცნაურია, რას უნდა ნიშნავდეს ეს სახელი—კვლავ ცნობისმოყვარეობით ეკითხებოდა ვოგი.

— ძველ ამბავია!—სთქვა მოხუცმა, ჩიბუხი აბრლა და დინჯად დაიწყო:

— მტრის ვერაგობის დამდასტურებელია ეს სახელი, ძველი, ძალიან ძველი დროის ამბავია. როცა კახეთი სასტიკად ააოხრა მტერმა, ბოლოს ამ სოფელს შეესია. მტრის ურდოს დღი წინააღმდეგობა გაუწია სოფელს. მაგრამ მტერი შრავალი(ცხოვნი იყო და შეუძლებელი შეიქნა მისი უკაცვადი. მტერი აიცილს მისცა ყველაფერი. არავინ დანიდა.

— ვინც ხელი მოგხვდეთ, შექარით და სოფლის შეტევაში მღებრივ კალოზე ეყვრებქვეუ ვალეუთო!—გასცა ბრძანება მტრის ვერაგმა სარდალმა.

უშედურება დატრიალდა. საშინელი სანახავი იყო კალო. სისხლის შორევი ეყარა არავალი დაშუბრტილი და კეერის კაყუბისი-გან ნაუწ-ნაუწუად ქაუტული გეგია.

როცა გამოორტეხულმა მტერმა სოფელი დასტოვა, განიზრუნელი თანდათან დაბრუნდნენ სოფელში. პირველმა დამარტეხულმა მოხუცმა ქალმა, კალის საშინელი სანახავით გონებდადკარგულმა, შეჰკვილა თავის ნებმა:

— არ იხილოთ კალო, არ იხილოთ კალო! ეს საშინელი ამბავი სოფელდან-სოფელში გავიდა. მოდიოდა ხალხი კალის სანახავად. გულშეშხარავი სურათით შემუთოებელი ყველა მნახველი ეუბნებოდა ახლადმოსულთ:

— არ იხილოთ კალო!.. გვიდა ხანი, იმ უბედურების პირველი მსახველის ეს საშინელი ამოაბილი სოფლის ცსახლად იქცა—დაამთავრა მოხუცმა და ჩამჭრალო ჩიბუხი ცერზე დაიბერტყა.

— რა საშინელება განუცლიდა ამ სოფელს! — გულსტიციული წარმოსთქვეს ვოგისთან ერთად პიონერებმა.

— შევლებო, ასეთი შურავ იყო ამ სოფლის წარსული, ახლა კი იგი, მალე მივალ სოფელში და ნახავთ რა საუბუცოზო იგი. კაცი ვერ წარმოიდგენს, თუ მას ოღესლად საშინელი წარსული ჰქონია!

წელი ნაბიჯით მიეყვებოდი გზას. შირაქისკენ მივლიოდი. ჩვენს თვალში ოქროსფერი პურის ყაბები იმღებოდა. ცოტა აღმართი ავიარეთ და არხილოსკალოში შეველიოთ.

სოფლის წყაროსთან შევისვენეთ, მოხუცი გამოგვიხოზვა, საინტერესო საუბრისათვის მაღალმა ვუთხარიო, გარემოს დაცირივენი მოვავლეთ თვალს და მოვეყურნა.

მართლაც საუბუცო ყოფილა არხილოსკალო თავისი ხეზილიანი სუფთა ეზობიზთა და ქვეტკირის მკერავი სახლებითი.

იულიონ ბაბოშიძე

თბილისის ვაჟი მე-7 საშუალო სკოლის VII კლასის მოსწავლე.

ნაკონსტანტინე

ბიბიო, ნახათ მოსწავლე იანა ჯუგარაძის.

შარაღა

წინ დაუმატე ერთ-ერთ მარტავ რიცხვს შენ თანამოგანი ქართულ ანანის, ქართლის ქალაქის სახელს მიიღებ, იყო ომებით სისხლში მანანი. იქ დააჩრა ქართველმა დედამ შეუღარეკელი გვირის აკვანი.

აიღე ისევ მარტივი რიცხვი და მოლო ასო ჩამოაკელი, წინ დაუწერე მიღებულ სიტყვას, გამოვლა ერთი მიწის სახელი, რომელსაც მისწევდა და აღაადგენს ახალ ბუთრედის სხვის ნათელი.

აბთინდლო ციხაძე

ნ. ბაიბაიძი

თბილისის ქალთა მე-5 საშუალო სკოლის VI კლასის მოსწავლე

ღენინურ-სტალინური კომკავშირი

სსრ კავშირის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შეფი

25 წლის წინათ, ლენინურ-სტალინურმა კომკავშირმა დიდი ბელადების—ლენინისა და სტალინის მითითებით მიიღო გადაწყვეტილება სსრ კავშირის სამხედრო-საზღვაო ფლოტისადმი კომკავშირის შეფობის შესახებ.

იმ დროისათვის ახალგაზრდა საბჭოთა რესპუბლიკის სამხედრო-საზღვაო ფლოტი სუსტი იყო. ხომალდების დიდი ნაწილი უვარგისი იყო, ნაწილი კი უტხოელმა ინტერვენტებმა გაიტაცეს. ფლოტი კადრების დიდ ნაკლებობასაც განიცდიდა. რევოლუციურ მეზღვაურთა დიდი უმრავლესობა ომის წლებში წითელი არმიის რიგებში ჩაღვა სამშობლოს დასაცავად. მრავალი მათგანს დაეცა ბრძოლის ველზე... ფლოტი დღითი დღე ახალ შევსებას მოელოდა.

კომკავშირის V ყრილობამ 1922 წლის 16 ოქტომბერს მიიღო გადაწყვეტილება სამხედრო-საზღვაო ფლოტისადმი შეფობის აღებაზე.

შეფობის აღებასთან დაკავშირებით თავის მოწოდებაში ყრილობა სწერდა:

„რუსეთის ყველა კომკავშირელმა უნდა იცოდეს: ჩვენი რუსეთის ახალგაზრდობის კომუნისტური კავშირი მშვიდობიანობის დღეებშიც არ ჩაუშვებს ღუზას წყნარ ნავსადგურში. ჩვენ მოვემზადებით იმისათვის, რომ უკუუვადოთ მსოფლიოს მტაცებელთა ყველა ცდა (საიდანაც უნდა იყოს ეს ცდები)—დაიმონონ მუშათა და გლეხთა რუსეთი...“

კომკავშირელები და წითელფლოტელები ერთი დროის ქვეშ შეასრულებენ ერთსა და იმავე საქმეს—საბჭოთა რესპუბლიკის მშენებლობასა და მისი სანაპიროების დაცვას.“

შეფობის პირველსავე წელს კომკავშირმა ფლოტს 7 ათასამდე ახალგაზრდა შეჰმატა. თვითეულ კანდიდატურაზე მსჯელობდნენ კომკავშირულ კრებებზე. საუკეთესოთაგან არჩევდნენ უკეთესთ. ყოველწლიურად ჩვენი სამხედრო ფლოტი იზრდებოდა და ძლიერდებოდა, ახალ-ახალ ძალებს იკრებდა.

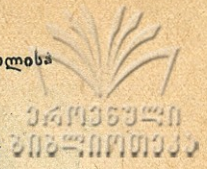
1932 წელს, შეფობის ათი წლისთავზე, სამხედრო საზღვაო ფლოტისადმი შეფობაში საუკეთესო მუშაობისათვის თავდაცვის სახალხო კომისარმა ამხანაგმა ვოროშილოვმა კომკავშირის მადლობა გამოუცხადა.

მსოფლიოს ისტორიას არ ახსოვს ბრძოლები, რომლებიც საბჭოთა ხალხმა გადაიტანა დიდი სამამულო ომის წლებში... სამხედრო-საზღვაო ფლოტმა საბჭოთა არმიასთან ერთად ოქროს ფურცლები შეჰმატა ჩვენი ქვეყნის უკვდავ მატთანეს, პირნათლად შეასრულა თავისი ვალი ხალხის წინაშე, სამშობლოს წინაშე...

თაობიდან თაობას გადაეცემა საზღვაო ფლოტის, საბჭოთა ფლოტელთა რკინისებური სიმტკიცე, უმაგალითო გმირობა ლენინგრადთან და ოდესასთან, სევასტოპოლთან და სტალინგრადთან, ჩრდილოეთის ზღვასა და წყნარ ოკეანეზე... საბჭოთა მეზღვაურებმა, კომკავშირელმა ფლოტელებმა წმიდად დაიცვეს რუსეთის ფლოტის უძველესი ტრადიცია და ომის განმავლობაში ყოველი საბჭოთა ხომალდი შეუპოვრად ებრძოდა მტერს.

საბჭოთა არმიის ღირსეულმა თანაშემწემ, სამხედრო-საზღვაო ფლოტმა უკვდავების შარავანდელით შემოსა დედა-სამშობლო სამამულო ომის წლებში.

მოთხრობა

I

ყვირილსა, ტირილსა და კენესას მოეცვა ირგვლივ ყველაფერი... შავი კვამლის ბურუსს სჭრიდა წითელი ცეცხლის ალის უზარმაზარი ენები. ქარი ხან დედამიწაზე ატრიალებდა მას და ხან ცისაკენ მიაქანებდა სვეტებივით.

ისმოდა მტვრევისა და ნგრევის შემზარავი გრუხუნნი, და ამ საშინელ ჯახანსა და ღრიანცელში გაისმოდა ზარების საგანგაშო რეკა.

მოსკოვი იწვოდა. ყოველი მხრიდან მოსდებოდა ცეცხლი. ჯერჯერობით მხოლოდ კრემლში არ ბობოქრობდა ისე, როგორც კრემლის გალავნის გაღალმა. კრემლში უმთავრესად ქვის სახლები იყო. ხის სახლები კი მხოლოდ აქა-იქ ენია და სწორედ იქ იჩენდა თავს ცეცხლი.

ქუჩებში ხალხი, ვედროებითა და ცულეებით ხელში, დარბოდა ხანძრის ჩასაქრობად. კრემლის გალავნის ქონგურზე მიკუჭული იდგა პატარა ბიჭი. ტანზე გადაცმული ჰქონდა გრძელი ხიფთანი. შავ, მოგრძოდ შეკრეჭილ ხუჭუჭ თმას ქარი უწეწდა. დიდრონ, შავ თვალეში, გამხდარ, მოძრავ სახეზე შიში და გაცემა აღბეჭდოდა.

უცებ ბიჭის ყურადღება ერთმა დედაკაცმა მიიპყრო, რომელიც გიჟივით, თავზარდაცემული, ცისკენ ხელებაპყრობილი მორბოდა.

დედაკაცი მოულოდნელად შეჩერდა, მუშტები კრემლისაკენ მოიღერა და ვიღაცას ემუქრებოდა. შემდეგ ისევ გაიქცა წივილიკივილით. ამ დროს ბიჭის ახლო გაირბინა მსახურმა, მას მეორე მსახური შეეფეთა, ორივენი გაჩერდნენ, და ბიჭმა გაიგონა:

- ვერ იბოვე?
- ვერა, თითქოს მიწამ ჩაყლაპა.
- შუისკი დაგვემუქრა, თავს გაგაგდებინებთ, თუ ეხლავე არ იბოვენით.
- ბოიარებს, შუისკებსა და მსტისლავსკებს სასიხარულო დღე დაუდგათ. ტკბილი ცხოვრება დაეწყებათ: გლინსკები ხალხმა ლუქმა-ლუქმად აქცია, მეფის მთელი მოდგმა, ბებით დაწყებული, ცოცხალი არ დარჩება ხეალამდის.

— რასაკვირველია, არ გადარჩება: კენინა გლინსკაია კულიანი იყო, ჯადოქარი, მკვდარ სადამიანებს მკერდს უბობდა, გულის გლეჯდა; ახლაც კულიანმა გლინსკაიამ გაუჩინა მოსკოვს ცეცხლი.

ბიჭმა როდესაც გლინსკების შესახებ ლაპარაკი გაიგონა, ყური სცქვიტა და სმენად ვადაიქცა. განსაკუთრებით თავზარი დასცა კენინა გლინსკაიას ჯადოქრობის ამბავმა.

— ეს რა შესმის! — წარმოსთქვა მან, — ნუთუ ბებია ჩემმა...

აზრი ვეღარ დაათავა. ბიჭს ვერ წარმოედგინა, რომ მის ამაყ, ლამაზ ბებიას მკვდრის მკერდი გაეპო და გული ამოეგლიჯა.

— ეს რა გავიგონე! ნუთუ შესაძლებელია?..

რალაც საშინელი ყრიალი დაერხა ყურში და ამ ყრიალმა დაფარა გრიგალის ხმაურიც, ცეცხლის ბობოქრობაც. გული თითქოს გაუჩერდა მკერდში. ხელ-ფეხი გაუყინდა, მთელი ტანით დაეშვა საღდაც უფსკრულში.

პატარა ივანე უფლისწულს გული შეუწუხდა და გონება დაჰკარგა...

II

უფლისწულს თავის სახლში გამოეღვიძა. დიდხანს ვერ მიმხვდარაიყო, სად იყო და რა მოუვიდა. ფანჯრის წვრილ, სხვადასხვაფერ შუშებში დილის მზის სხივები სხვადასხვაფერად ეთამაშებოდა ოთახის ქაშანურის კედლებს.

უფლისწულს უყვარდა მზის სხივთა ანარეკლის თამაშის ცქერა და დღესაც ვერ ამორებდა თვალს სხივების ალერსიან ციალს კედელზე... მაგრამ უცებ ყველაფერი მოაგონდა... მთელ ტანში, სქელ ბუმბულის საბანქევშ, ცივმა ოფლმა დაასხა და სული შეეხუთა. პირი გაალო, უნდოდა ესუნთქა, მაგრამ ჰაერი არ ჰყოფნიდა, უნდოდა დაეყვირა, ძალა არ შესწევდა.

ფენის ხმა მოესმა, ვიღაც თამამად და მაგრად მოაბრაზუნებდა ფეხს მუხის ძელების იატაკზე. უფლისწული გაიტრუნა, პირი მოკუმბა, თვალეები დახუჭა. იგრძნო, რომ ვიღაც დაიხარა და ათვალერებდა მას.

— სძინავს ჩვენს პატარა მეფეს, — გაისმა დამცინავი, უხეში ხმა.

— ბოიარინ შუისკი. — გაუელვა უფლისწულს.

— დიახ, სძინავს, — გაისმა მეოხე, მორჩილი ხმა.

— ჩემი ლალა გოლუბი!

შუისკი წელში გასწორდა და მიტრიალდა. უფლისწულმა ოდნავ გაახილა თვალი და ძვირფასი ქურტი შემოსილი გოლიათი შუისკის ზურგი დაინახა. მან ისევ დახუჭა თვალი და გაიტრუნა.

— სად იპოვნეთ? — იკითხა შუისკიმ.

— კრემლის ვალავანზე. — მოწიწებით მოახსენა გოლუბმა.

— წადი, დაუძახე ბოიარინ თევდორეს. — უბრძანა შუისკიმ.

ხმები მიწყნარდა.

უფლისწული ივანე იწვა ჩუმად, სულგანაბული. ცოტა ხანიც და ოთახში ვიღაც შემოვიდა. ივანემ ოდნავ გაახილა თვალი ფრთხილად და იცნო ბოიარინი თევდორე ბელსკი. შუისკი და ბელსკი პატარა მაგიდასთან დასხდნენ უფლისწულის საწოლის ახლოს.

— როგორ გეძინათ, ბოიარინ თევდორე? — ჰკითხა შუისკიმ.

— მადლობა ღმერთს, არა უშავდა. საშინელი ღამე იყო, ბოიარინ ივანე. სულერთიანად გადაიწვა მოსკოვი. პირდაპირ მიყვირს, როგორ გადავარჩინეთ კრემლი!

— ახლა შეგვიძლია ღვთის შეწყენით, სული მოვითქვათ. — სთქვა შუისკიმ, — გლინსკების სახსენებელიც კი მოისპო. ხალხმა სულ ნაკუნაყუნად აქცია ყველა. ხალხი მხეცია, აშვებულ ძაღლს ჰგავს, ვისაც მიუსევ — დაფლეთს...

— ჩუმად, ბოიარინ ივანე, არ გაიღვიძოს.

— არ გაიღვიძებს. გუშინ მთლად გაიყინა ვალავანზე, და თუნდაც გაიღვიძოს, ახლა ეს ჩვენს ხელშია, ჩვენი მოწინააღმდეგე არავინ

არის. — შუისკის სრულიად დაავიწყდა უტალისწული და ხმა აიმაღლა:

— მაგისმა პაპამ არაწმინდა უფლისწულსა და უფლისწულის ჩაგონებით აღკვეთა ჩვენს ბოიარების უფლებები. იგი თავის ცოლსა და ერთი დამქაშის ჩაგონებით განაგებდა შინაურულად ყველა სახელმწიფო საქმეს. ძველი თვადების გვარეულობა უნდოდათ ამოეგდოთ. მაგისი მამა ვასილი და დედაც იმავე გზას მიჰყვებოდნენ, მაგრამ არა უშავს, დროზე მოვიშორეთ ორივე.

— ჩუუ... — ბელსკი ადგა, დაიხარა, დახედა უფლისწულს და სთქვა: სძინავს.

— თუნდაც რომ არ ეძინოს, პატარაა ჯერ, ვერას გაიგებს... შშვილობით, ბოიარინ თევდორე. უნდა წავიდე, საქმეები მაქვს...

— წავალ მეც, გოლუბს ვუბრძანებ, დანაყროს, როდესაც გაიღვიძებს.

ბოიარები გავიდნენ.

უფლისწული რამდენიმე წუთს იწვა ჩუმად. უძრავად. მერე ადგა, მთელ ტანში ისევ ყრუანტიელი უვლიდა. ჩაიცვა. კარებში გოლუბი გამოჩნდა.

— როგორ ბრძანდები, უფლისწულო? თავი ხომ არ გტყვივ?... ახლავე მოგართმევ. ჩემო მტრედო, საუხმეს...

ყმაწვილს თვალები ცეცხლივით აენთო, მაგრამ ხმაამოუღებელიც გასწია კარებისაკენ.

— სად მიბრძანდები, უფლისწულო?

— ვალავანზე!

— რას ამბობ! ბოიარინ შუისკიმ ბრძანა...

— და გოლუბი წინ გადაუდგა.

— ჩამომეცალე გზიდან! — შეჰყვირა უფლისწულმა.

შეშინებული გოლუბი განზე გადახტა. უფლისწულმა გაიარა, სწრაფად დაეშვა სასახლის ოთახების ვიწრო მიხვეულ-მოხვეულ კიბეებზე, გადაირბინა ეზო, ავიდა კოშკზე და გაჰხედა მოსკოვს. მთელი მიდამო ტყე-შაშლის სავსე იყო დამწვარი, აკვამლებული სახლების ნანგრევებით.

ვიღაც შიშისა და მწუხარებისაგან ჰკუთხე შეტყდარ ქალს ხელში ეჭირა რანახშირებული მუგუზალი და ბავშვივით არწევდა. ქარს მიჰქონდა უფლისწულთან ქალის ნანას ხმა:

ციცუნიავ მოდი, მოდი,
ღამე ჩვენთან ვაათიე,
ჩემ ბიჭიკოს ნანა უთხარ
და აკვანი დაარწიე!

ივანე უფლისწულს ამ სიტყვების გაგონებაზე გააყრუოლა. ამ სიტყვებით ხომ ბებია გლინსკია უმღეროდა მას ხშირად დაძინებისას.

საშინელი, არაბავშვური სიმძაფრით მუ-
შაობდა მისი ტვინი. ბუნდოვანად, მაგრამ
საშინელი სიმტკიცით იბადებოდა მის გულ-
ში მწარე ეჭვები, რომ მოსკოვი დასწევს
მისთვის, რომ მიესიათ ხალხი გლინსკების
ამოსაწყვეტად, ბების დასალუბავად.

ალარ მოვა მასთან ბებია, არ გადაუსვამს
ალერსით თავზე ხელს, არ უმღერებს და
ალარ უკამბობს ზღაპრებს.

განსმა ფეხის ხმა. რამდენიმე კაცი შუის-
კის წინამძღოლობით შემოვიდა კოშკში.
შუისკიმ უფლისწულს ტლანქად ჩაავლო ხე-
ლები მხრებში.

— სად გარბიხარ სასახლიდან მგლის ლეკ-
ვივით?!

ივანე უფლისწულმა, რაც ძალი და ღონე
ჰქონდა, გაიწია, გაითავისუფლა მხრები და
გაბრაზებულმა გადადგა წინ ნაბიჯი.

შუისკიმ უნებურად დაიხია უკან.

— მე უფლება მაქვს ვუყურო, როგორ
იტანჯება ჩემი ხალხი! — დაიყვირა უფ-
ლისწულმა რისხვით.

სიჩუმე ჩამოვარდა კოშკში. შუისკი დაი-
ხარა და მდაბლად მოახსენა:

— საერთო მწუხარებაა, უფლისწულო.
ღვთის განგებას სად გაექცევი. წადი სასახ-
ლეში, დაისვენე, დამშვიდდი.

უფლისწულმა მღუშარედ გაიარა გვერდ-
ზე გამდგარ ბოიართა შორის და ნელა დაემ-
ვა კოშკის კიბეზე.

დაღვრემილი ბოიარები უკან მიყენნენ.

III

რამდენიმე თვის შემდეგ, თუმცა ჯერ
კიდევ ზამთარი იყო, მაგრამ ჰაერს უკვე
მოჰქონდა გაზაფხულის სიო. შუადღისას
მძივებივით სწვეთდა სახურავებიდან კრია-

ლა წვეთები. თოვლქვეშ უკვე ისმოდა წყლის
წაწკარი, თოვლი ფარავდა გადაბუგულ ქა-
ლაქს, მაგრამ აქაიქ მაინც მოსჩანდა...
გორ აშენებდნენ ახალ სახლებს და ბევრიც
უკვე აშენებიათ. ყველგან ხალხი ფუსფუ-
სებდა.

მოსკოვი შენდებოდა ხანძრის შემდეგ. ნაც-
რად და ფერფლად ქცეული ქალაქი კვლავ
იბადებოდა.

უფლისწული დღესაც იდგა კრემლის გა-
ლაფანზე. მისი გამხდარი, ნერვიული სახე
რაც სინათლით იყო გაშუქებული. დიდი
ინტერესით უყურებდა ის მოსკოვის მშენებ-
ლობას, ხალხს, ბრწყინვალე თოვლს და
სახურავებზე დაკიდებულ სხვადასხვაფერად
მოღვილივე ლოლუებსაც.

უცებ თვალი შეაჩერა იქვე კედლის ახლო
შეჯგუფებულ ხალხს. ბოიარების მოსამსა-
ხურეები ყვირილით დასდევდნენ დასაჭე-
რად ვიღაც ბიჭს.

ძველი და გრძელი ხიფთანიანი ბიჭი, რო-
მელსაც ხელში ჩაებლუჯა ქუდი, იმის ში-
შით, რომ არ დაჰკარგოდა, მოხერხებულად
უსხლტებოდა ხელიდან მდევრებს.

— გოლუბ! — დაუძახა უფლისწულმა.
გოლუბი, რომელიც ახლოს იდგა, მაშინვე
მასთან გაჩნდა.

— რა გნებავს, უფლისწულო?

— წადი ახლავე. წაართვი ის ბიჭი შუისკის
მოჯალაბეებს და სასახლეში მომგვარე!

გოლუბის სახეზე შიში და ტანჯვა გამო-
იხატა.

— ბოიარები რომ... — გაუბედავად ალუ-
ღლულდა ის.

— მოიყვანე, გიბრძანებ!..

გოლუბმა შეხედა უფლისწულის მოკუმულ

პირს, ანთებულ თვალებს, მაშინვე უსიტყვოდ მიტრიალდა და წავიდა თავის ქექით.

— მონასტერში უნდა გავექცე ამისთანა სამსახურს. ცალკე ბოიარინ შუისკის მუქარა, ცალკე ბოიარინ მსტისლავსკის მუქარა, სიგრძეს სიგანედ მოგიქცევ, თუ უფლისწული თავისნებაზე მიგიშვიაო... ესეც ყვირის... რომ არ გავუგონო, ცოფიანივით გადაირევა. არ მესმის, რამ შესყვარა ასე მოჯალაბეთა შვილები, თითქოს თვითონაც მოჯალაბე იყოს და ბრძანება კი მეფეთრი იცის.

გოლუმმა ისევ მწუხარედ მოიქექა კეფა. რამდენიმე წუთის შემდეგ გოლუმმა ბიჭი მოიყვანა სასახლეში.

შეშინებული ბიჭი აქეთ-იქით იყურებოდა, გაბოროტებული თვალები ცრემლით ჰქონდა სავსე.

ივანე უფლისწულს გაელიმა, ეტყობოდა, აცინებდა ბიჭის შიში.

— რატომ გაუბოდი შუისკის მოჯალაბეებს? — შეეკითხა ის.

ბიჭი სდუმდა. მერე, როდესაც შეხედა თავის ტოლ ბიჭს და დაინახა სიასამურის სარჩულიანი ხიფთანი ეცვა, უცებ დაიჩოქა, ფეხებში ჩაუვარდა. რაღაცა ისევ ჩაიკრა გულში და ატირდა.

— წართმევა უნდოდათ, — სთქვა მან.

— ადექი!

ატირებული ბიჭი ადგა, მაგრამ განაგრძობდა სლუკუნს... ათრთოლებული არ იშორებდა მკერდზე მიჭერილ ხელს.

— მოიტა!

— წამართმევი! — ამოიკენესა ბიჭმა.

— მოიტა, გიბრძანებ!

ბიჭმა ყოყმანით გაუწოდა ხელი.

უფლისწულმა გაკვირვებისაგან თვალები დააჭყიტა.

მოჯალაბის ბიჭს ხელში ხელნაწერი ქალღი ეჭირა.

ივანემ გამოართვა ქალღი, დახედა სლავური ასოებით დაწერილ არეულ-დარეულ სტრიქონებს და ჰკითხა:

— რად გინდა შენ ეს?

— ვკითხულობ, — უბასუხა მწუხარედ ბიჭმა.

კიდევ მეტი გაკვირვება დაეტყო უფლისწულს.

— შენ კითხულობ? დეკანოზის შვილი ხარ, თუ მონასტრიდან გამოქცეული?

უფლისწული ვერ მიმხვდარიყო, როგორც ყველა მისი დროის ადამიანები, რომ შესაძლებელი იყო, უბრალო მოჯალაბეს წერაკითხვა ესწავლა.

— არა, — წაიხურჩულა ბიჭმა.

— მაშ როგორ? შენ?... — განცვიფრებულმა უფლისწულმა აღარ დაამთავრა აზრი.

ბიჭმა ისევ დაიჩოქა და ისევ ჩაუვარდა ფეხებში.

— მომეცი. ნუ წამართმევი თავადიშვილო, — შეევედრა ის.

— ადექი.

ბიჭი ადგა და თავჩაღუნული გაიხრდა. ეტყობოდა დარწმუნებული იყო, რომ ახლა უთუოდ წართმევიდნენ ძვირფას საუნჯეს. მაგრამ ივანემ უსიტყვოდ მიაწოდა ხელნაწერი. ბიჭმა საჩქაროდ ჩამოართვა და დამალა უბეში.

— მაშ ვინ ხარ? — გაიმეორა ივანემ კითხვა.

— ივანე ფეოდოროვი ვარ. მამაჩემი ტყეში წაქცეულმა ხემ დაიტანა და მოკვდა. სამადლოდ შემიკედლა საეკლესიო წიგნების გადამწერმა სერგიმ... იმისაგან ვისწავლე წერა-კითხვა... მე თვითონ ვისწავლე, სერგიმ რომ შეიტყო, გამიჯავრდა: — რა მოჯალაბის საქმეა წერა-კითხვის ცოდნაო.

— მერე და როგორ ისწავლე?

ბიჭი გამოცოცხლდა:

— დამამობით ვიჯექი და ვუყურებდი დაწერილ ფურცლებს. ბევრი ჰქონდა სერგის დაწერილი ფურცლები. დღე დრო არ მქონდა: წყალს ვუზიდავდი სერგის, შემას ვუბობდი, ბაზარშიც დავბობდი, საყდარშიც მიმქონდა მისი შესამოსელი. დამე კი მქონდა თავისუფალი დრო. ავანთებდი წმინდა სანთლის ნამწვს, ვუყურებდი ფურცლებს და ვცდილობდი წამეკითხა. ისე ძალიან მინდოდა წამეკითხა, რომ ერთ გამოთქმაც კი არ შეიძლება. სერგის ერთ დიდ ფურცელზე ცალკე ეწერა ასოები... ჰოდა. ვუყურებდი, რომელ სიტყვაში იყო ასეთი ასო, შემდეგ იმ ეკლესიის მღვდელს, კეთილი კაცი იყო, კითხავდი ხოლმე, რა ჰქვია ამა და ამ ასოს მეთქი, ისიც იცინოდა და მეუბნებოდა: ან, ბან, ვან... თოპ, დიდხანს ვეწვალე, თავადიშვილო, სანამ პირველ სიტყვას ამოვიკითხავდი.

— რატომ მეძახი თავადიშვილო?

— მაშ, ვინა ხარ? კრემლში სცხოვრობ!

— მე თქვენი დიდი მთავრის ვასილის შვილი ვარ, — თავმოწონედ წარმოსთქვა უფლისწულმა.

ივანე ფეოდოროვი შეკრთა.

— მეფის შვილი, ივანე ვასილის-ძე? — შეჰყვირა მან და განცვიფრებულმა დაალოპირა.

— მე შენ მომწონხარ, ივანე ფეოდოროვი. მეც ვიცი წერა-კითხვა, მხოლოდ თვითონ კი არ მისწავლია. მასწავლებლები მყავს. აბა, დაჯექი, ნახე, რა წიფნი გიჩვენო.

და ივანე უფლისწულმა გააღო კარადა. გამოიღო კარგა მოზრდილი წიფნი! დადვა მა-

გიდაზე და გადაშალა. ივანე ფეოდოროვი განცვიფრებით დასცქეროდა.

— ჩვენებური არ არის, — სთქვა მან ნელა. — ნემეცურია¹⁾, ცოდვა არ არის ამის წაკითხვა? ღმერთი არ დავსჯის?

ივანე უფლისწული დაფიქრდა და ცოტა ხნის შემდეგ უბასუხა:

— ეს წიგნი მამაჩემს მოუტანა ერთმა უცხო სტუმარმა და, როგორც ბებიჩემისაგან გამოგონია, მამაჩემს უყვარდა იმის კითხვა. ეს ნიშნავს, რომ მისი წაკითხვა, თუ რუსეთის მეფე და მოსკოვის დიდი მთავარი კითხულობდა, ცოდვა არ უნდა იყოს.

ამ სიტყვების შემდეგ ფეოდოროვმა უფრო დამშვიდებით დაუწყო წიგნს სინჯვა.

ორივენი დაიხარნენ და ყურადღებით ათვალაიერებდნენ ჭრელ სურათებს და ნაწერსაც. ფეოდოროვმა გაკვირვებით იკითხა,

— ვინ დასწერა ნეტავი? — ფეოდოროვმა ფრთხილად გადაუსვა წიგნის ფურცელს ხელი. — რა ლამაზია, რა გლუვია! ნეტავი როგორ შეიძლება ასე წერას!...

¹⁾ სიტყვა „ნემეცი“ წარმოსდგება „ნემოი“-საგან (ქართულად—მუნჯი). იმ დროს რუსები ყველა უცხოელს მუნჯას ეძახდნენ, რადგან იმათ რუსული არ იცოდნენ.

— ეს ხელით დაწერილი არ არის.

— მაშ როგორ?!

— როგორ, არ ვიცი, მაგრამ ხელით არ სწერენ თურმე, მდივანმა გრიბოედოვმა მითხრა ჭახრაკით აწვებიანო!

— რა კარგი იქნება, ჩვენ რომ ამისთანა წიგნი გავაკეთოთ!... — ნატვრით წარმოსთქვა ფეოდოროვმა.

— გავაკეთებთ... ყველაფერს გავაკეთებთ... იმათზე უკეთესად გავაკეთებთ ყველაფერს! — სთქვა უფლისწულმა რწმენით.

— გადამწერლები არასოდეს არ დასთანხმდებიან. იმათ არ უყვართ წერა-კითხვის მცოდნე ადამიანები და ამისთანა წიგნის დაწერა რომ ვისწავლოთ უკაღმოდ, ეს ხომ სიკვდილი იქნება იმათთვის.

ივანე უფლისწულმა წარბები შეიხარა, მოიღრუბლა.

— გადამწერლები არ დასთანხმდებიან... მდივნები არ დასთანხმდებიან... ბოიარები არ დასთანხმდებიან... მაგრამ დასთანხმდებიან, თუ ამას რუსი ხალხი და მისი მეფე მოინდომებს! — შეჰყვირა მან მრისხანედ.

გაკვირვებული ივანე ფეოდოროვი შიშითა და პატივისცემით შესცქეროდა მას.

(გაგრძელება იქნება)

საქართველოს მდინარეები ხალხის სამსახურში

საყოველთაოდ ცნობილია, თუ რა უდიდესი ეკონომიური მნიშვნელობა აქვს მდინარეებს სახალხო მეურნეობის განვითარებისათვის. მდინარე წარმოადგენს არა მარტო ელექტროენერჯის წყაროს, არამედ გამოიყენება ნაოსნობისათვის, ხე-ტყის დასაცურებლად, სარწყავად, მეთევზეობისათვის და სხვ.

საქართველო მეტად მდიდარია მდინარეებით და მათი გამოყენება ჩვენს სინამდვილეში მეტად მრავალფეროვანია.

საქართველოს მდინარეები ორ მთავარ აუზს მიეკუთვნებიან. პირველი — დასავლეთ საქართველოს მდინარეები — ჩაეღინებიან შავ ზღვაში, მეორე — აღმოსავლეთ საქართველოს მდინარეები — კასპიის ზღვაში.

კასპიის ზღვის აუზს მიეკუთვნება საქართველოს ყველაზე გრძელი მდინარე ალაზანი, 413 კილომეტრის სიგრძისა, იორი — 389 კილომეტრი და მტკვარი, რომლის სიგრძე საქართველოს სს რესპუბლიკის ფარგლებში 384 კილომეტრს აღწევს. ამ უკანასკნელის მნიშვნელოვანი შენაკადებია ალგეთი და ხრამი, არაგვი, ქსანი, ლიახვი, თეძამი და სხვ.

შავი ზღვის აუზს მიეკუთვნება დასავლეთ საქართველოს უდიდესი მდინარე რიონი. რომელიც თავის სიგრძით (327 კილომეტრი) მეოთხე ადგილზეა საქართველოში ალაზნის, იორისა და მტკვრის შემდეგ. რიონის მნიშვნელოვანი შენაკადებია: ტეხური, ცხენისწყალი, ყვირილა, ხანისწყალი. გარდა ამისა, დასავლეთ საქართველოში არის შემდეგი მნიშვნელოვანი მდინარეები: ხოფი, ენგური, კოდორი, ბზიფი, სუფსა, ჭოროხი აჭარისწყლით და სხვა მრავალი.

საქართველოს მდინარეთა გამოყენების მთავარი სფერო **ჰიდროენერჯის** მიღება არის.

საქართველოს მთის მდინარეები უდიდეს ჰიდროენერჯის მარაგს შეიცავენ. რაც ოქტომბრის რევოლუციამდე საქართველოში

გამოყენებული არ იყო. თუ საქართველოს მთელ ენერგორესურსებს მივიღებთ 100 პროცენტად, მაშინ მარტო მდინარეთა ენერჯიაზე მოდის 91 პროცენტი ენერგორესურსებისა, ხოლო 9 პროცენტი — ენერგორესურსების დანარჩენ სახეობაზე, როგორცაა ქვანახშირი, ნავთობი, მერქანი (შეშა), საწვავი გაზი, ტორფი და სხვ.

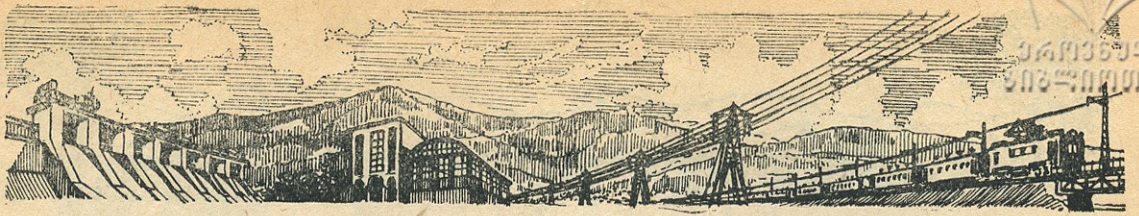
საქართველოს ყველა მდინარეთა ენერგორესურსთა სიმძლავრე თითქმის სკარბობს არა მარტო აზერბაიჯანისა და სომხეთის რესპუბლიკებს, ერთად აღებულს, არამედ ერთ-ერთი პირველი ადგილი უკავია მთელს საბჭოთა კავშირში და გაცილებით აღემატება „თეთრი ნახშირით“ მდიდარ ისეთ ქვეყნებს, როგორცაა შვეიცია, შვეიცარია, ნორვეგია და ესპანეთი.

საქართველოს მდინარეთა უდიდესი მნიშვნელობა ელექტროენერჯის მისაღებად გენიალურად შეაფასა ლენინმა, რომელიც 1921 წლის აპრილში საქართველოს, აზერბაიჯანის, სომხეთის, დაღისტნისა და მთელთა კომუნისტებს სწერდა:

„... მთელი ძალ-ღონით.. განავითარეთ მდიდარი ქვეყნის საწარმოო ძალები, თეთრი ნახშირი, მორწყვა... დაიწყეთ დიდი მუშაობა ელექტროფიკაციისა და მორწყვის დარგში“.

თუ რევოლუციამდე საქართველოში მხოლოდ 70 მცირეძალოვანი ჰიდროელსადგური ითვლებოდა 8.000 კილოვატის სიმძლავრით, სტალინური ხუთწლებების მანძილზე, ხუთი დიდი და 500-ზე მეტი მცირე ჰიდროელსადგური აშენდა. 1946 წელს ელექტროენერჯის გამომუშავება 1913 წელთან შედარებით 41-ჯერ გაიზარდა.

მტკვარზე აშენებულია საქართველოს ელექტროფიკაციის პირველი ლენინის სახელობის, შემოაქვალის ჰიდროელსადგური, რიონზე — რიონჰესი, აჭარისწყალზე — აწყესი, დაღიზგაზე — ტყვარჩელჰესი, მდინა-

რე აბაშაზე — აბჰესი და სხვა მრავალი. მეოთხე სტალინურ ხუთწლეულში საქართველოს მდინარეები კიდევ უფრო მეტ ელექტროენერჯიას მისცემენ ჩვენს რესპუბლიკას. ამენებულ იქნება 4 დიდი ჰიდროელსადგური, ხრამჰესი—მდინარე ხრამზე, ჩითახევეჰესი—მდინარე მტკვარზე, სოხუმჰესი და ტყიბულჰესი. აგრეთვე რამდენიმე მცირეძალოვანი ჰიდროელსადგური, რომლებიც 1950 წლისათვის გამოიმუშავენ 1,3 მილიარდ კილოვატსათა ენერჯიას. შაორის ველზე, რაჭაში, დიდი ჭალასა და შაორზე ამენდება საქართველოს ერთ-ერთი უდიდესი ელექტროსადგური — შაორჰესი, რომელიც სპეციალურად მომსახურებას გაუწევს საქართველოს ელექტროფიცირებულ რკინიგზებს.

რწყვა (ირიგაცია). სოფლის მეურნეობის შემდგომი აღმაშენებელი, განსაკუთრებით აღმოსავლეთ საქართველოში, მთლიანად სარწყავი არხების მშენებლობაზეა დამოკიდებული და აქაც, საქართველოს დიდი და პატარა მდინარეები, უდიდეს როლს ასრულებენ საკოლმეურნეო მიწებების მორწყვის, ახალი მიწების ათვისებისა და მოსავლიანობის გადიდების საქმეში.

ახალი სარწყავი არხების მშენებლობა უპირატესად აღმოსავლეთ საქართველოში, განსაკუთრებით კი ქართლში, მიმდინარეობს. მთავარი მდინარეები, რომლებიც არხების საშუალებით რწყავენ ჩვენი სოფლის მეურნეობის მიწებს, არის მტკვარი და მისი შენაკადები ლიახვი, ქსანი, არაგვი, თეძამი, იორი, ალგეთი და ხრამი, ლეხურა, ალაზანი, აგრეთვე მდინარეები—რიონი, ცხენისწყალი და სხვ.

თუ 1921 წელს არხების საშუალებით საქართველოში ირწყვებოდა მხოლოდ 90 ათასი ჰექტარი მიწა, ამჟამად სარწყავი მიწა 200 ათას ჰექტარს აღემატება. საქართველოს მნიშვნელოვან სარწყავ არხებს მიეკუთვნებიან სკრა-ქარელის არხი მდინარე ძაშაზე, კეხვისა და სალთვისის არხები მდინარე ლიახვზე, ჯაქეთრაულისა — მდინარე არაგვზე, აჯამეთისა — მდინარე ყვრილაზე, ალაზნისა, ტირიფონისა და სხვ.

მშენებლობის პროცესშია ახალი არხები დოეს-გრაკლისა მდინარე თეძამზე, მუხრანისა — მდინარე არაგვზე, დოლაურის ველისა — მტკვარზე, თეზი-ოკამისა — მდინარე ლეხურასა და ქსანზე.

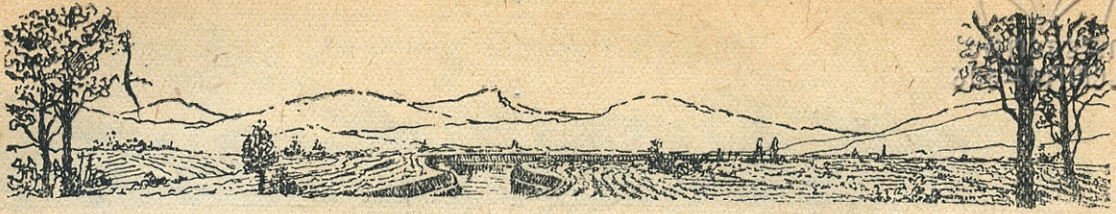
მეოთხე სტალინური ხუთწლეულის გრანდიოზული მშენებლობის მნიშვნელოვან უბანს წარმოადგენს სამგორის სარწყავი სისტემის მშენებლობა. მდინარე იორის წყალი მორწყავს მტკვარსა და იორს შორის მდებარე მთელს უწყლო ტერიტორიას. სამგორის სისტემა შესაძლებლობას მოგვცემს „აყვავებულ ბაღებად, ვენახებად, ბოსტნებად, ბამბის მაღალმოსავლიან პლანტაციებად გადავაქციოთ 37 ათას ჰექტარზე მეტი ამჟამად ცარიელი მიწა, რომელიც უშუალოდ ქალაქ თბილისს აკრავს“ (კ. ნ. ჩარკვიანი).

15 ათასი კვადრატული კილომეტრის ზედაპირის მქონე წყალსაცავს მლაშე ტბების აუზში თბილისთან, წყალს მიაწოდებს მდინარე იორი. აქედან მორწყება სამგორის ველი და, გარდა ამისა, იგი შესაძლებლობას მოგვცემს ტყით დაფაროთ თბილისში მახათის მთის ფერდობები, ღრმალე, ავლაბრისა და ნავთლულის რაიონები. თვით წყალსაცავში მოწყობილ იქნება თევზჭერის მეურნეობა.

საინტერესოა აღინიშნოს, რომ მდინარე იორის წყალი სამგორის სარწყავი სისტემის საშუალებით მოგვცემს არა მარტო სარწყავ წყალს, არამედ ელექტროენერჯიასაც. სამგორის სისტემაზე გაშენდება 4 ელექტროსადგური 36 ათასი კილოვატის საერთო სიმძლავრით.

ამრიგად, მეოთხე სტალინურ ხუთწლეულის პერიოდში ამენებული ახალი სარწყავი არხები დამატებით მორწყავენ 80 ათასზე მეტ ჰექტარ მიწას და 1950 წლისათვის ჩვენი რესპუბლიკის სარწყავი ფართობი თითქმის 300 ათას ჰექტარს მიაღწევს.

ხე-ტყის დაცურება. გარდა ელექტროენერჯიის მიღებისა და რწყვისა, საქართველოს მდინარეები წარმოადგენენ ხე-ტყის დაცურების საუკეთესო საშუალებასაც, რაც დიდად აადვილებს და აიძულებს ხე-ტყის გადამზიდვას ადგილიდან ადგილზე, ამით კი

ჩვენი სარკინიგზო და ავტოტრანსპორტი მნიშვნელოვნად განტვირთულია.

საქართველოს ხე-ტყის დასაცურებლად შეიძლება გამოყენებულ იქნას თითქმის ყველა მდინარე, პირველ რიგში კი მდინარე მტკვარი, რიონი და ალაზანი. ამყამად ხე-ტყის დასაცურებლად უფრო მეტად გამოყენებულია მათზე შედარებით უფრო მცირე მდინარეები, როგორცაა კოდორი და ენგური.

მდინარე კოდორი ხე-ტყის დასაცურებლად ვარჯისა თითქმის მთელ სიგრძეზე და მასზე წლიურად, დაახლოებით, 100 ათასი კუბური მეტრი ხე-ტყის ჩამოზიდვა ხდება. მდინარე ენგური, რომლის მთელი სიგრძე გამოყენებულია ხე-ტყის დასაცურებლად, მერქანს აწვდის რესპუბლიკის ერთ-ერთ უდიდეს საწარმოს — ზუგდიდის ქალაქის კომბინატს. ხე-ტყის დასაცურებლად, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში, გამოყენებულია აგრეთვე მდინარეები ბზიფი, დალიზგა, დასავლეთ და აღმოსავლეთ გუმისთა, კელასური, აჭარისწყალი და სხვ.

თევზის ჭერა. გარდა ზემოაღნიშნულისა საქართველოს მთელ რიგ მდინარეებში წარმოებს თევზის ჭერა, განსაკუთრებით

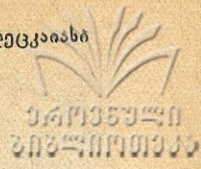
მტკვარში, ხრამში, რიონში, იორში, ალაზანში.

ნაოსნობა. საქართველოს მდინარეები, მათი ძლიერი დაქანების გამო, ნაოსნობისათვის ძირითადად გამოუყენებელია. შეიძლება გამოყენებულ იქნას მხოლოდ მდინარე მტკვარი (თბილისიდან ევლახამდე), რიონის ქვემოწელი, ალაზანი, აგრეთვე კოლხეთის მცირე მდინარეები ხოფი, ცივა, ფიჩორა, კაპარჭა და სხვები, რომელთაც შეუძლიათ აწარმოონ სასოფლო-სამეურნეო ხასიათის ტვირთის ადგილობრივი გადაზიდვა.

საქართველოს პირობებში მდინარეებს უდიდესი სანიტარულ-ჰიგიენური მნიშვნელობა აქვთ მოსახლეობისათვის, განსაკუთრებით ქალაქებისათვის (მტკვარს თბილისისათვის, რიონს ქუთაისისათვის და სხვ.), გარდა ამისა მდინარე ყვირილას იყენებენ ჭიათურის მარგანეცის გასარეცხად.

ასეთია მოკლედ საქართველოს მდინარეების ეკონომიური მნიშვნელობა სახალხო მეურნეობაში. მეოთხე სტალინურ ხუთწლიეში ელექტროსადგურების მშენებლობათა, ახალი არხების გაყვანისა და სხვა ღონისძიებათა განხორციელებით საქართველოს მდინარეთა ეკონომიური მნიშვნელობა კიდევ უფრო გაიზრდება.

კოტე მესხია და მისი „ხინჩლა“

მოგონება

ძველი ქართული თეატრის ცნობილ მსახიობს კოტე მესხს თეატრალური განათლება საფრანგეთში ჰქონდა მიღებული. თავის ცოდნას იგი ახალგაზრდა მსახიობებსაც უნერგავდა. მრავალი კარგი მსახიობი გაზარდა. ამას არ საჯერდებოდა: კარგი დრამატურგიც იყო. მისი დაწერილია პიესები „შოთა რუსთაველი“, „ბაგრატ IV“, „თამარ ბატონიშვილი“, სთარგმნა სუმბათაშვილის „ლალატი“ და მრავალი სხვა.

კოტე ქუთაისის მუდმივი პროფესიული თეატრის დამფუძნებელი იყო და საერთოდ საზოგადოებრივ საქმეებში მხურვალე მონაწილეობას იღებდა.

მიუხედავად მუდმივი ნიეთიერი გაჭირვებისა, ყოველთვის მხიარული და მხნე იყო. ქუჩაში რომ შეგხვდებოდათ, გესიამოვნებოდათ: სუფთად და კოხტად, ევროპულად ჩაცმული, ყოველთვის ახლად გაპარსული, გაზეთებით და წიგნებით ილლიაში, მხიარულად მიესალმებოდა იგი ნაცნობებს და მეგობრებს.

დასვენება არ იცოდა და არ მახსოვს, რომ სააგარაკოდ წასულიყო. სად მცალიანო, ახალ სეზონისთვის უნდა ვემზადო, ახალ პიესას ვთარგმნიო და სხვ.

მაგრამ მის მხნე და მხიარულ ბუნებას ერთი გარემოება ჩრდილავდა: შვილი არ ჰყავდა, ბავშვები კი ძალიან უყვარდა და ეს ამბავი ყოველთვის აწუხებდა. ქუჩაში დაინახავდა თუ არა ბავშვს, უცნობიც რომ ყოფილიყო, მაშინვე მივიდოდა, მიუალერსებდა, გაეთამაშებოდა. ნაცნობ ბავშვებიან ოჯახში მისვლისას, ჯერ ბავშვს მიესალმებოდა, გაესაუბრებოდა, შემდეგ კი მასპინძელს. კოტეს არა ერთხელ უთქვამს:

— პატარა ბიჭს რომ მომივდებდეს ვინმე, შვილივით გავზრდიო.

* * *

ერთხელ გარეკახეთის ერთი შორეული სოფლიდან თბილისში ერთი გლეხი ჩამოვიდა და თან პატარა ბიჭი ჩამოიყვანა. უნდოდა რომელიმე ხელოსნისათვის შევირდად მიეზარებინა. მიაგნო ერთ დალაქს, რომელიც კოტეს მეზობლად ცხოვრობდა. დალაქს შევირდი არ სჭირდებოდა და ამ გლეხს კოტეზე მიუთითა — ძალიან კარგი ხალხიო, შვილის მონატრული არიან, შენს ბიჭს ოჯახში გამოიყენებენ, შეინახავენ და გავზრდიანო.

გლეხი კოტესთან მივიდა და უთხრა:

— ეგრე მითხრეს, პატარა ბიჭი გვირდებათო ოჯახში სამსახურისათვის. გამოიყენეთ, იმსახურეთ. მარჯვე ბიჭია, მიმხედოში, არ ინანებთ! თბოლია, დედ-მამა დაეხოცა, ახლა ჩემთან არის. ბიძა ვარ მისი, მაგრამ ღარიბი ვარ და ვერ შევიანახავ. ჩვენ სიბნელეში ვცხოვრობთ, აქ განათლებულ ხალხში იქნება, თვალს გაახელს... ჰოდა... დიეტოვეთ, მადლია... ოჯახის წვრილმანებში გამოვადგებათ!

კოტემ გაიღიმა, ბიჭს გადახედა და იკითხა:

- რამდენი წლისაა?
- ათისა, ბატონო!
- ათისა? მე კი შვილისა ან ნაკლების მეგონა. რა პატარაა!
- ტანით მორჩილია, მაგრამ მარჯვეა, ცოცხალი, გამოვადგებათ.
- სახელი?
- ხინჩლა, ბატონო!
- ხინჩლა? ეს რა სახელია?
- რა მოგახსენოთ, მეტსახელიად ეგრე ეუძახით, ისე კი ქრისტეფორე... მღვდელმა ასე მონათლა.
- ქრისტეფორე? არა, ისევე ხინჩლა იყოს. აბა, ხინჩლა, შემომხედე!

ხინჩლა თავჩაღუნული იდგა და პირქუშად იყურებოდა. ძალიან პატარა, მაგრამ მაგარი, კარგად ჩასკენილი ტანისა იყო, შავ-გვრემანი. ლამაზ და სწორ სახეზე, შავი სიცოცხლით საესე თვალები ნაკვერჩხლებივით უღვარებდა. მოკლე ახალუხი და შინაური ქსოვილის მოკლევე ჩოხა ეცვა, ფეხზე — ქალამნები. კეფაზე თუმური ქული ეხურა.

კოტეს დაძახებაზე თავი ასწია და უნდობლად შეხედა, თითქოს ეკითხებოდა: — მტერი ხარ, თუ მოყვარეო?

— წარბი გახსენი, ბიჭო! გეშინია თუ არა არის?

— ვისი უნდა მეშინოდეს... — ბოხი ხმით უპასუხა ბიჭმა, ეტყობოდა, თავს არავის არ დააჩავგრინებდა.

კოტე ძალიან გულხმიერი ადამიანი იყო. შეატყო, რომ ხინჩლა უცხო ხალხში თავს ცუდად გრძნობდა, შივიდა, თავზე ხელი გადაუსვა, ლოყაზე მოუთათუნა და უთხრა:

— ვხედავ, კარგი ბიჭი ხარ. აქ კარგად იქნები, არავინ არ დაგჩავგრავს. აბა, გაიღიმე! რაო, არ გინდა? კარგი, კარგი, არ შეგაწყუხებ!

კოტე ჩემსკენ მოიწია და ჩუმად, რუსულად მითხრა:

— შენ რას იტყვი, მიხეილ? დავიტოვო? საოჯახო საქმეებში გამოყენებაზე არ ვფიქ-

რობ. ისე კი ძალიან მომწონს. თვალებში ეტყობა, რომ ძალიან საინტერესო ხასიათის უნდა იყოს. სხვა ბავშვებს არა ჰგავს. მსახიობი ვარ და ადამიანის ბუნებას თვალეებში შევატყობ ხოლმე. აი ნახავ, მალე შეგვეჩვევა, მისი ხასიათი ყვავილივით გაიშლება და ჩვენს ოჯახს გამოაცოცხლებს. უნდა დავიტოვო. ხომ თანახმა ხარ, ნატო? — უთხრა თავის მეუღლეს და შემდეგ ხინჩლას მიუბრუნდა:

— დარჩები ჩვენთან?

— მა, ამოდენა გზა რისთვის გამოვიარე! დავრჩები მაშ! — საქმიანი კილოთი უპასუხა ხინჩლამ, მაგრამ თვალები მაინც მგლის ლეკვივით უბზინავდა. სადილის შემდეგ ხინჩლას ბიძამ წასვლა დააპირა. კოტეს და ნატოს მადლობა გადაუხადა, ხინჩლას ხელი ჩამოართვა.

— აბა, შენ იცი, ჭკუით იყავი!

როცა ეზოში ჩადიოდა, ხინჩლა არ ჩაყოლია, მხოლოდ ნამდვილი მეურნის მზრუნველობით მიამახა:

— ძია... თოხი ბოსტანში დამრჩა... შინ შეიტანე, წვიმამ არ დაეანგოს... ლექსომ ხელი არ ახლოს, აი!...

ეს იყო და ეს. არც სალაში, არც მოკითხვა ვინმესთან, მაგრამ მის ხმაში რაღაც იდუმალი სევდა იყო ჩაქსოვილი. არ ვიცი რა იყო, მშობელ სოფელს მოშორებული პატარა ბიჭის ნაღველი, თუ უცნობ ქალაქში ცხოვრების შიში?..

რამდენიმე დღე გავიდა. მე კოტეს მეზობლად ვცხოვრობდი, მასთან ხშირად დავდიოდი და ვხედავდი, რა აღერსიანად ელაპარაკებოდა კოტე მისთვის უცხო ბავშვს, რა მამობრივი და თან მეგობრული გრძნობა იყო მის სიტყვებში.

ერთხელ სიხარულით მითხრა: — ხინჩლა გვეჩვევა, — და სიცილით დაუმატა:

— მართლაც ნამდვილი ხინჩლაა: ყველაფერი აკვირვებს, უნახავივით ყველაფერს ხელით სინჯავს, მაგრამ თავი ისე უჭირავს, თითქო ყველაფერი ნანახი აქვს. დავალებას ხალისით ასრულებს, მაგრამ ჯერჯერობით გულხათხრობილია და მეტისმეტად ჩუმი. არ ვიცი, ჩვენი ერიდება, თუ ბუნებით ასეთია.

ორი კვირაც არ გასულა, რომ ხინჩლა კოტეს ოჯახს კარგად შეეჩვია, მაგრამ გარეთ, ქუჩაში ყველას ეჭვის თვალით უყურებდა, დარწმუნებული იყო, რომ ქალაქში ყველა მატყუარაა, თაღლითი და მის მიმართ მტრულად განწყობილი. უბნის ბიჭები, საწვრილმანო დუქნის პატრონი და მეფურნე ეჯავრებოდა. ფურნეში შევიდოდა თუ არა, დაიძახებდა:

— აბა ახალი ლავაში მოიტა! დაბრაწული, ძია კოტეს რომ უყვარს!.. ეე, არ მომატყუო აი! ვახ! მე რას გეტუბნები, შენ რას მაძლევ! დაბრაწული-მეთქი, არ გესმის? ემანდ, თაროზე რომ დევს! ხოო, ესა!..

მიიღებდა თუ არა, მაშინვე მიახლიდა:

— აბა, ხურდა, მალე!

ხურდას ხინჩლა დიდხანს ანგარიშობდა, სინჯავდა. კაპიკი რომ დაჰკლებოდა, ერთ ამბავს ატეხდა:

— კაპიკი სად არის? მატყუებ? მეფურნე ბუზლუნებდა:

— ვაა, რა ქვეყნიდან მოსულხარ, შვილო? ე კბილის მატლივით რომ გამიჩნდი, რა გინდა?

ბოლოს მეფურნე ყოველთვის კარგ პურს აურჩევდა და ხურდასაც სწორად აძლევდა.

(გაგრძელება იქნება).

ერთხელ სადილობისას ხინჩლამ პური მოიტანა, მაგიდაზე დადო და ჩუმად კუთხისაკენ გაჩერდა. შუბლზე მოზრდილი ლურჯი კობი ჰქონდა. კოტე შეწუხდა და ჰკითხა:

— ეს რა მოგსვლია, ბიჭო?

— რა უნდა მომსვლოდა?

— მაშ, ეს კობი რაღაა?

— რის კობი? არაფერიც არ არის! — და თავისი თუშური ქუდი შუბლზე ჩამოიფხატა.

— გცემეს, ბიჭო? ვინ გცემა, რისთვის? ხინჩლა ხმას არ იღებდა.

— კარგია, ხინჩლა, კერბი ნუ ხარ, გვითხარი როგორ მოვივიდა?

ისევ ჩუმად იყო, მერე, დიდი ხვეწნის შეძლევ გვიამბო:

ვიღაც მოზრდილმა ბიჭმა თურმე პატარა დავიჯაბნა, აბაზიანი წაართვა და სცემდა. ხინჩლას გულმა ვერ მოუთმინა და ჩხუბში ჩაერია. მოზრდილს აბაზიანი წაართვა და პატარას დაუბრუნა.

კოტეს თვალები გაუბრწყინდა, ახლოს მოიზიდა და, თუმცა ხინჩლას ალერსი ეჯავრებოდა, მოეხვია.

— ყოჩაღ ბიჭო! ვაეკაცი ყოფილხარ! იმ დიდ ბიჭს როგორ გაუბედე ან როგორ მოერიე?

— ვახ, რა უყყოთ, რომ დიდი იყო... პატარა დაჩაგრა და...

— ნატო, აბა ხინჩლას კობზე მალამო წაუსვი...

— რის კობი, რის მალამო, რას ჩამატევი, არაფერი არ მინდა!...

— მაშ ჩურჩხელა გამოუტანე.

როცა ჩურჩხელა გამოუტანეს, მადლობა არ უთქვამს, მხოლოდ იკითხა: ნიგეზიანიაო? დოქი აიღო და წყლის ამოსატანად ეზონში ჩავიდა.

კოტე ლიტერატურაში და ცხოვრებაშიც გამბედაობას და გმირობას ეთაყვანებოდა. ხინჩლას გამბედაობამ მეტად გაახარა და აღფრთოვანებით ამბობდა:

— ჩვენი ხინჩლა ყვავილივით იშლებს. ვერა ხედავთ, რა ფერებს იღებს?

კ. ე. ციოლკოვსკი

სახელგანთქმული რუსი მეცნიერი და გამომგონებელი კონსტანტინე ელუარდისძე ციოლკოვსკი დაიბადა 1857 წლის 5 სექტემბერს სოფელ იევესკში (ყოფილი რიაზანის გუბერნია), ტყისმცველის ოჯახში. სიღარიბის გამო მშობლებმა შეიღეს ვერავითარი განათლება ვერ მისცეს. ათი წლის რომ გახდა, ციოლკოვსკიმ მძიმე ავადმყოფობით სამუდამოდ დაკარგა სმენა. ასეთი არასახარბიელო იყო მისი ცხოვრების დასაწყისი, მაგრამ ნათელმა გონებამ და შეუპოვარმა მუშაობამ გზა გაუყავეს, მას უდიდესი გამოგონებებისაკენ.

კ. ე. ციოლკოვსკის მეცნიერული კვლევის არე ტრანსპორტი იყო: პირველ ყოვლისა საჰაერო ტრანსპორტი — თვითმფრინავი და ღირიყაბლი, შემდეგ — ატმოსფეროსიქითა ტრანსპორტი — რაკეტებიანი ხომალდებით საპლანეტთაშორისო (კოსმიურ) სივრცეში ფრენა.

ამ დარგში ციოლკოვსკიმ ბევრად დაასწრო დასავლეთის გამოჩენილ მეცნიერებსა და გამომგონებლებს. ამის დასადასტურებლად საკმარისია მოვიყვანოთ შემდეგი ქრონოლოგიური ცნობები:

ცნობილია, რომ გერმანელმა ოფიცერმა გრაფ ფერდინანდ ცეპელინმა 1895 წელს წარუდგინა გერმანიის იმპერატორს თავისი საჰაერო ხომალდის (ღირიყაბლის) პირველი პროექტი, ხოლო 1900 წელს დაამზადა პირველი ღირიყაბლი „ცეპელინი“. ციოლკოვ-

სკიმ კი ღირიყაბლის პირველი პროექტი ჯერ კიდევ 1890 წელს დაამუშავა, ე. ი. ხუთი წლით ადრე გრაფ ცეპელინის პროექტამდე და ათი წლით ადრე ღირიყაბლ „ცეპელინის“ დამზადებამდე.

ცნობილია აგრეთვე, რომ ამერიკელ ასტროფიზიკოსის ლანგლეს აეროპლანის პროექტი დამუშავებულ იქნა 1896 წელს, ხოლო პირველი გაფრენა თვითმფრინავით 1903 წელს მოახდინეს ამერიკელებმა, ძმებმა რაიტებმა. ციოლკოვსკიმ კი თავისი ნაშრომი „აეროპლანი ანუ ფრინველის მსგავსი (საავიაციო) საფრენოსნო მანქანა“ უკვე 1895 წელს გამოაქვეყნა, ე. ი. ერთი წლით ადრე ლანგლეს პროექტამდე და რვა წლით ადრე რაიტების გაფრენამდე.

მიუხედავად ყოველივე ამისა, მეფის რუსეთში ციოლკოვსკის ნაშრომები მიჩქმალული იყო. დასავლეთის მეცნიერებისა და ტექნიკის თაყვანიმცემელი, ყოველივე უცხოურის წინაშე ქედმოხრილი, ციოლკოვსკის ნიადაგამოცლილ მეოცნებედ სთვლიდნენ და მეფის მთავრობა მას, რასაკვირველია, არავითარ მატერიალურ დახმარებას არ უწყევდა. მართალია, ციოლკოვსკის დიდი ყურადღებით მოეპყრნენ სახელგანთქმული რუსი მეცნიერები — სტოლეტოვი, აუკოვსკი და მენდელეევი, მაგრამ მათი დახმარება წვეთი იყო ზღვაში.

მხოლოდ დიდი ოქტომბრის რევოლუციის შემდეგ ღირსეულად იქნა დაფასებული ციოლკოვსკის მოღვაწეობა. „მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლებამ და ლენინ-სტალინის პარტიამ გამიწიეს ქმედითი დახმარება. მე ვიგრძენი მშრომელთა მასების სიყვარული და ეს მაძლევდა ძალ-ღონეს განმეგრძო მუშაობა, მიუხედავად ავადმყოფობისა“, — სწერდა კ. ე. ციოლკოვსკი დიდ სტალინს.

მთელი თავისი სიცოცხლე ციოლკოვსკიმ ავიაციის საქმის განვითარებას შესწირა.

„მიმოსვლისათვის ყველაზე ხელსაყრელი საჰაერო გზაა. იგი ყველაზე მოკლეა, არ იყინება, არ საჭიროებს შეკეთებას, ყველაზე უხიფათოა, მისი გამოყენება შეიძლება ხმელეთსა და ზღვაზე“, — ასე ახასიათებს ციოლკოვსკი საჰაერო მიმოსვლის უპირატესობას ტრანსპორტის სხვა სახეობასთან შედარებით. ჰაერში მოძრაობა ორგვარად შეიძლება — თვითმფრინავით და ღირიყაბლით. რომელს აქვს უპირატესობა? სამხედრო მიზნებისათვის, ცხადია, უპირატესობა თვითმფრინავს მიეკუთვნება. — ის უფრო დიდ სისწრაფეს ავითარებს, მისი აგება გაცილებით იაფი ჯდება და ბრძოლაში უფრო მოხერხებულია, მაგრამ მშვიდობიანი ცხოვ-

რებისათვის დირიჟაბლს ტრანსპორტის ვერც ერთი სახეობა ვერ შეედრება. და აი ციოლკოვსკი სწორედ ამიტომ ანიჭებდა დირიჟაბლს უპირატესობას. მისი პროექტი მთლიანლითონიანი დირიჟაბლისა, ე. ი. ისეთი დირიჟაბლის, რომლის გარსი მთლიანად ლითონისაგან (ქრომოვანი ფოლადისაგან) შესდგება, საყოველთაოდ ცნობილია და თავისი კონსტრუქციით გაცილებით უკეთესია, მაგალითად, ამერიკის ლითონის დირიჟაბლზე. ციოლკოვსკის დირიჟაბლის გარსი ტალღისებურია, რის გამო მოცულობას ის ადვილად იცვლის და ამწევ ძალას მუდმივს ბნარჩუნებს; ამას კი ამერიკული დირიჟაბლები მოკლებულია.

მაგრამ ციოლკოვსკის ყველაზე შესანიშნავი და პირდაპირ განსაცვიფრებელი გამოგონება სარაკეტო ტექნიკას შეეხება. მან ამ დარგშიც ბევრად დაასწრო დასავლეთ ევროპისა და ამერიკის მეცნიერებს.

„რაკეტი“ იტალიური სიტყვაა და ნიშნავს მასრას, პატარა მილს; რაკეტი ეს არის თოფისწამლით დატენილი მასრა. ციოლკოვსკიმ თავისი მიზნებისათვის რაკეტში თოფისწამალი — ეს მეტად ხიფათიანი საწვავი — სხვა საწვავით შეცვალა. თავის ნაშრომში „ახალი აეროპლანი“, რომელიც მან 1929 წელს გამოაქვეყნა, იგი აგვიწერს რაკეტობლანს, ე. ი. თვითმფრინავს, რომლის სარაკეტო ძრავი მუშაობს თხევადი საწვავით — სპირტით, ბენზინით, ნავთით ან გათხევადებული წყალბადით, რომელიც სპეციალურ კამერაში უერთდება გათხევადებულ ენგობადს.

რაკეტიანი თვითმფრინავის იდეა ახლა ჩვენს ქვეყანაში ფართო მასშტაბითაა განხორციელებული. წელს, აგვისტოში, საპაერო ფლოტის დღეს საავიაციო დღესასწაულზე ტუმინოში მოსკოველები აღტაცებით აღიყენებდნენ თვალსაშობი კონსტრუქტორებისა და ინჟინრების მიერ საბჭოთა ქარხნებში, საბჭოთა მასალებისაგან აგებულ რაკეტიანი თვითმფრინავების ფრენას.

ციოლკოვსკის რაკეტფრენის იდეები განხორციელებულ იქნა დიდი სამამულო ომის დროს სარაკეტო არტილერიის სახით. საბჭოთა გვარდიული ნაღმსატყორცნები, სახელმძღვანელო „კატიუშები“, რომლებიც თავზარს სცემდნენ გერმანელებს, რაკეტულ (რეაქტიულ) დანადგარებს წარმოადგენდნენ.

გარდა სამხედრო საქმისა, რაკეტი მომავალში ფართო გამოყენებას პოუვებს სახალხო მეურნეობაში. მისი საშუალებით შესაძლებელი გახდება შესწავლა იმ ფიზიკური მოვლენებისა, რომლებიც ატმოსფეროს უმაღლეს, მიუწვდომელ ფენებში ხდება.

მაგრამ ციოლკოვსკი უფრო შორს იყურე-

ბოდა, მისი მახვილი და დაუცხრომელი გონება გაბედულად სჭვრეტდა რაკეტის გამოყენების დიად მომავალს მთელი კაცობრიობის საკეთილდღეოდ. რაკეტი მას უსახებოდ როგორც ატმოსფეროსიკითა ტრანსპორტი, როგორც საპლანეტაშორისო (კოსმიურ) სფეროში მიმოსვლის საუკეთესო საშუალება.

სახელგანთქმულ ფრანგ მწერალს ჟიულ ვერნს ერთ-ერთ მოთხრობაში აღწერილი აქვს მთვარეზე ფანტასტიკური გაფრენა უზარმაზარი ზარბაზნის ყუმბარის საშუალებით. მაგრამ ეს განუხორციელებელი ოცნება იყო, რადგან ყუმბარას კიდევაც რომ მიეღწია მთვარემდე, მასში ერთი ადამიანიც არ დარჩებოდა ცოცხალი. დედამიწას რომ მოსწყდეს და მთვარეს მიაღწიოს, ყუმბარამ იმთავითვე, პირველ სეკუნდშივე, უდიდესი სიჩქარე უნდა განავითაროს — სახელდობრ, 11 კილომეტრი სეკუნდში. მაგრამ ასეთივე სიჩქარე ხომ ციოლკოვსკის რაკეტიანმა (რეაქტიულმა) ხომალდმაც უნდა განავითაროს? განსხვავება აქ სიჩქარის სიდიდეში კი არ არის, არამედ იმაში, თუ როგორ მიიღება ეს სიჩქარე. თავისთავად დიდი სიჩქარე არაა საშიში ადამიანისათვის; ჩვენ არც კი ვვარძნობთ ხოლმე მას, რაგინდ დიდი იყოს იგი; საშიშია მხოლოდ უძრაობიდან სწრაფად, ერთბაშად მოძრაობაში გადასვლა, რაც მძლავრ შენჯღრევას იწვევს. ყუმბარა უდიდეს სიჩქარეს თითქმის ერთბაშად მიიღებს, რასაც ვერც ერთი სულდგმული ვერ გაუძლებს, რაკეტიანი ხომალდი კი, პირიქით, სიჩქარეს თანდათან განავითარებს.

ასეთი ხომალდი, რომლის მართვა და მოძრაობა შეიძლება უპაერო სივრცეშიც ადამიანი მომავალში გასწვეს სამყაროს შორეული სივრცეებისაკენ, ახალ-ახალი მზებების სისტემებისაკენ. „გაივლის, ალბათ, — ამბობს ციოლკოვსკი, — ასეული წლები, ვიდრე ჩემი იდეები ხორცს შეისხამენ და ადამიანი ისარგებლებს რეაქტიული ხომალდებით, რათა მოსახლეობა მოეფინოს... მთელს სამყაროს.

კაცობრიობის საუკეთესო ნაწილი, უნდა ვიფიქროთ, არასოდეს არ დაიღუპება. იგი ერთი მზის სისტემიდან, რომელიც დაიწყებს ჩაქრობას, გადასახლდება მეორე მზის სისტემაში. მრავალი დეცილიონი წლის შემდეგ ადამიანებმა შეიძლება იცხოვრონ იმ მზესთან, რომელიც ჯერ არ ანთებულა და არსებობს მხოლოდ ჩანასახში, ნისლოვანი მატერიის სახით...

მასასადამე, არა აქვს დასასრული სიცოცხლეს, გონებას, კაცობრიობის წინსვლას. მისი პროგრესი მარადიულია...

გაბედულად გასწით წინ, დედამიწის დი-

დო თუ პატარა მშრომელნი. იცოდეთ, რომ თქვენი შრომის არც ერთი ნამცეცი არ გაქრება უკვალოდ, არამედ მოიტანს უსასრულობაში დიად ნაყოფს“.

ასეთი აღფრთოვანებით ლაპარაკობს ციოლკოვსკი კაცობრიობის მომავალზე, მის მარადიულობაზე, ადამიანის შრომითს სიხარულზე და თავისი რაკეტფრენის უდიდეს როლზე კაცობრიობის წინსვლაში.

ციოლკოვსკიმ პირველმა დაამუშავა რაკეტფრენის ეს ბრწყინვალე თეორია და პირველმა მათემატიკურად დაადგინა „რაკეტის განტოლება“, რომელიც ასახავს რეაქტიული ძრავის სამი სიდიდის — რაკეტის სიჩქარის, საწვავის რაოდენობისა და გამოთქმულ აირების ჭავლის სიჩქარის ურთიერთ დამოკიდებულებას.

ციოლკოვსკიმ ამავე დროს დაამტკიცა, რომ კოსმიურ სივრცეში საფრენად საწვავი უდიდესი რაოდენობითაა საჭირო და ამისათვის წამოაყენა ახალი იდეა შემადგენელი რაკეტის შესახებ. ეს მისი შესანიშნავი იდეა შემდეგში მთელმა რიგმა მკვლევარებმა — ამერიკაში მეტნიერმა ჰოდარდმა და გერმანიაში ფიზიკის პროფესორმა ჰერმან ობერტ-

მა — საფუძვლად დაუდეს თავიანთ გამოკვლევებს რეაქტიული ძრავის დარგში.

სამშობლოს ერთგული შვილი და უნდა გარდა მსახური კ. ე. ციოლკოვსკიმ უდავლად დაუდოს თავისი ხალხით, მისი ნიჭით, მისი უდიდესი შემოქმედებითი უნარით, რასაც ფართო გზა გაეხსნა და გასაქანი მიეცა მხოლოდ ლენინ-სტალინის ეპოქაში. ციოლკოვსკის საბჭოთა ქვეყნის ადამიანები კაცობრიობის წინსვლის ნამდვილ დამცველებად და მესვეურებად მიიჩნდა.

კ. ე. ციოლკოვსკი გარდაიცვალა 1935 წლის 19 სექტემბერს. იგი სამარეში ჩავიდა იმ რწმენით, რომ საბჭოთა ახალგაზრდები, ნორჩი ავიამოდელისტები, ნორჩი პლანერისტები, რომლებიც ათეული ათასობით არიან ჩვენს ქვეყანაში, სულს ჩაუდგამენ, ხორცს შეასხამენ და წარმატებით დაასრულებენ მის იდეებს.

„მათზე ვამყარებ მე, — ამბობდა ციოლკოვსკი, — ყველაზე გაბედულ იმედებს. ისინი ხელს შეუწყობენ ჩემი გამოგონების განხორციელებას და მოამზადებენ პირველი კოსმიური ხომალდის მშენებლებს“.

შ. გვინიძე

შინაარსი

ი. გრიშაშვილი — ხელი (ლექსი)	1
ო. ნემსაძე — პიონერული რკალის მუშაობა	2
ზ. ქუმბურაძე — რთველი (ლექსი)	4
ბ. ჩხეიძე — მოვიდნენ (მოთხრობა)	5
მ. ვაღბოლსკი — ალექსანდრე ბაგრატიონი (წერილი)	8
გ. კაჭახიძე — სტეხენ სიმინდს (ლექსი)	9
გ. შატერაშვილი — უცნობი კაცი (მოთხრობა)	10
სევანი (ნარკვევი)	12
ო. ქელიძე — თერგთან (პოემა)	14
ნორჩ ავტორთა შემოქმედება	16-17

ლენინურ-სტალინური კომპაგნიზორი — სსრკ ვიწროს სამხედრო-სახლწვავო ფლოტის შეფი	18
ნ. ნაკაშიძე — მეფე და მბეჭდავი (მოთხრობა)	19
გ. ზარდიაშვილი — საქართველოს მდინარეები ხალხის სამსახურში (წერილი)	24
მ. ქორელი — კოტე მესხი და მისი „ხინწლა“ (მოგონება)	27
შ. გვინიძე — კ. ე. ციოლკოვსკი (რუსი მკვლევარი)	30
გასართობი	გარეკანის მე-3 გვ.
ნორჩ მხატვართა შემოქმედება გარეკანის მე-4 გვ.	

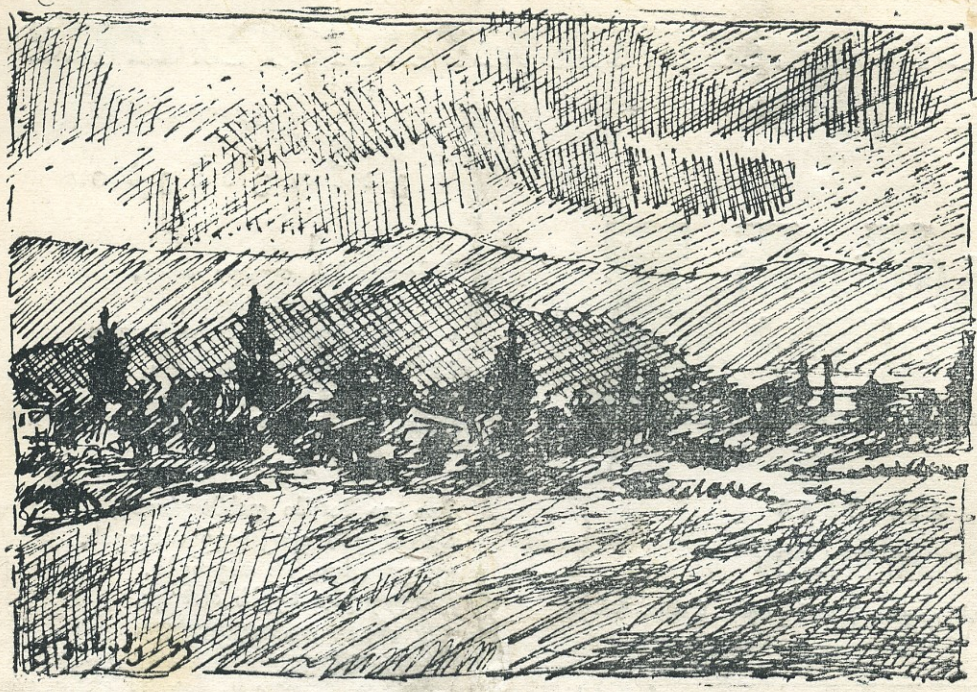
გარეკანზე მხატვარ შ. ცხადაძის ნახატი „როველი“.

პასუხისმგებელი რედაქტორი გ. კაჭახიძე

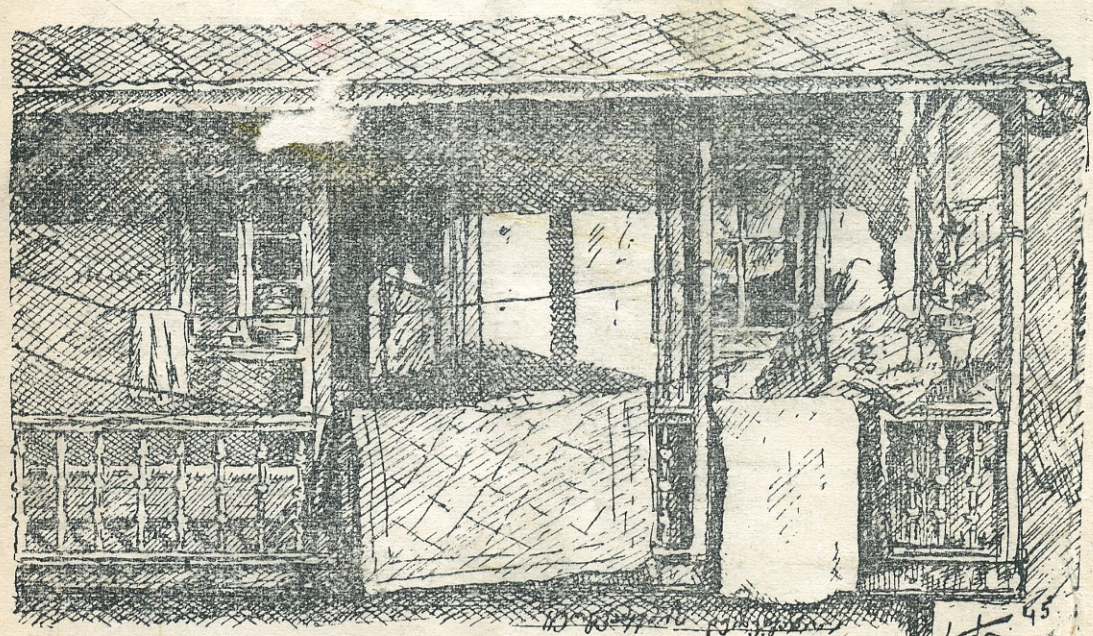
სარედაქციო კოლეგია: ი. აბაშიძე, აკად. ნ. ბერძენიშვილი, შ. გვინიძე (პ/მგ. მდივანი), ვ. ვარდიაშვილი, პროფ. გ. თავაზიშვილი, ს. კეცხოველი, პ. მეტრეველი, ნ. ნაკაშიძე.

3. 11/3, 1986

ნორჩ მხატვართა შემოქმედება

სოფელა იყალიო, ნახატი მოსწავლე ჯუანშერ ვახაძისა.

სახლი, ნახატი მოსწავლე ჯუანშერ ვახაძისა.

Handwritten signature and the number 45.